

Examensarbete

Socionomprogrammet

Är samverkan a och o?

En kvalitativ studie om samverkans betydelse i det förebyggande sociala arbetet med att öka ungdomars närvaro i skolan.

Is cooperation vital?

Författare: Jonna Lundell och Malin Eriksson

Handledare: Eva Hämberg

Examinator: Peter Nilsson

Ämne/huvudområde: Socialt arbete

Kurskod: SA2020

Poäng: 15 högskolepoäng

Examinationsdatum: 12 januari 2018

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Högskolan Dalarna – SE-791 88 Falun – Tel 023-77 80 00

Tack till...

Vi vill tacka våra informanter för att de delat med sig av sina erfarenheter och tid. Utan deras medverkan hade det inte varit möjligt att genomföra detta examensarbete.

Tack till våra familjer som stöttat oss genom hela utbildningen och framförallt i de perioder när vi behövt det som mest. Deras stöd har varit av stor betydelse i uppsatsskrivandet.

Vi vil tacka varandra för bra genomförbart examensarbete där vi alltid trott på varandras förmågor och bidragit till positiv energi i skrivandet.

Sammanfattning

Syftet med examensarbetet är att öka kunskapen om det förebyggande sociala arbetet med ungdomar i en mellanstor kommun i Dalarna samt se om samverkan i det förebyggande arbetet har betydelse för ungdomars närvaro i skolan. En kvalitativ ansats har tillämpats där intervjuer med sex företrädare från socialtjänsten och skolan utförts.

Studiens resultat visar att det bedrivs ett förebyggande socialt arbete med att öka ungdomars närvaro i skolan. Dock framkommer det att brist på resurser så som tid och personal gör att förebyggande arbete inte bedrivs i den utsträckning som företrädarna önskar. De är eniga om att ett förebyggande arbete är av betydelse i arbetet med att öka ungdomars närvaro i skolan. Resultatet visar också att samverkan har stor betydelse för det förebyggande sociala arbetet, då det gynnar ungdomarna om olika samhällsorgan samverkar. Samverkan bidrar till att en helhetsbild av ungdomen uppnås och att de ungdomar som riskerar att utveckla skolfrånvaro kan fångas upp i tid.

Nyckelord: Förebyggande socialt arbete, samverkan, ungdomar och skolk

Abstract

The purpose of this study is to increase the knowledge of the preventive social work with adolescents and examine if cooperation in the preventive work contributes to increase attendance at school among adolescents. A qualitative approach has been used, where interviews with six representatives from school and social services has been done.

The result shows that a preventive social work by increase attendance at school among adolescents is performed. Though it appears that lack of time and personal resources contributes to the preventive social work is not made in the extent as the representatives would wish. They agree that preventive work is important in the work with increase attendance at school among adolescents. The result also shows that cooperation is of great importance on the preventive social work as it benefits the adolescents if different social authorities cooperative. Cooperation contribute to achieved a comprehensive view of the adolescent and that the adolescents who risk to develop absenteeism can be intercepted in time.

Key words: Preventive social work, cooperation, adolescents, absenteeism

Innehåll

1. Bakgrund och problemformulering.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar	3
1.1.1 Syfte	3
1.1.2 Frågeställningar.....	3
1.2 Avgränsningar	3
1.3 Disposition	4
2. Centrala begrepp	5
2.1 Förebyggande socialt arbete	5
2.2 Samverkan.....	5
2.3 Skolnärvaro som skyddsfaktor.....	6
3. Tidigare forskning.....	7
3.1 Skolfrånvaro.....	7
3.2 Förebyggande arbete	9
3.3 Samverkan mellan organisationer.....	9
3.4 Sammanfattning av tidigare forskning.....	11
4. Teoretisk tolkningsram	12
4.1 Förebyggande socialt arbete	12
4.2 Samverkansteori.....	13
5. Metod	15
5.1 Design	15
5.2 Urval	15
5.3 Tillvägagångssätt	16
5.3.1 Intervjuguide	16
5.3.2 Intervjugenomförande.....	16
5.3.3 Databearbetning och analys	17
5.4 Metoddiskussion	17

5.4.1 Tillförlitlighet och äkthet	17
5.4.2 Diskussion om vald metod och överväganden.....	18
5.5 Etiska överväganden	20
6. Resultat och Analys	21
6.1 Hur bedrivs förebyggande socialt arbete inom skola och socialtjänst	21
6.2 Samverkan.....	26
6.2.1 Hur samverkan bedrivs	26
6.2.2 Samverkans betydelse i det förebyggande arbetet	30
6.3 Analys	32
6.3.1 Hur det förebyggande arbetet bedrivs.....	32
6.3.2 Samhällsnivå	32
6.3.3 Gruppnivå	33
6.3.4 Individnivå	33
6.4 Hur bedrivs samverkan	34
6.4.1 Informationsutbyte	34
6.4.2 Koordination	35
6.4.3 Gemensamt arbete.....	35
6.4.4 Integration	36
6.5 Samverkans betydelse i det förebyggande arbetet	36
6.6 Sammanfattning	37
7. Diskussion och slutsatser	39
Referenser	42
Bilaga 1 – Informationsbrev	46
Bilaga 2 – Intervjuguide.....	48
Bilaga 3. Blankett för etisk egengranskning	50

1. Bakgrund och problemformulering

Att förebygga innebär att ligga steget före, att förhindra att problem uppstår och bidra till en trygg, trivsamt och utvecklande miljö. Förebyggande socialt arbete sker i stora delar av samhället och minskar eller förhindrar uppkomsten av sociala problem. Gemensamt syfte för det förebyggande sociala arbetet på olika samhällsnivåer är att utforma insatser som motverkar att något oönskat uppstår. Vanligtvis riktas arbetet mot olika grupper i samhället och insatserna är ofta insatta i ett tidigt skede för att undvika ett problem (Ander, 2005). Det förebyggande arbetet bedrivs inom olika arenor i samhället och riktar sig till olika grupper. Insatserna sker ofta inom ramen för offentligt finansierade verksamheter som socialtjänst, polis och skola, men man kan också tala om förebyggande arbete på arbetsplatsen eller i föreningslivet (Ander, 2005). Mångfalden av grupper och personer som nås av förebyggande insatser är således mycket stor och en avgränsning i denna uppsats har gjorts till det förebyggande sociala arbetet som riktar sig till högstadieungdomar som har frånvaro i skolan.

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret gällande ungdomar som far illa. Det framgår i lag att socialnämnden ska skapa bra miljö i samhället och goda förhållanden för barn och ungdomar. Socialtjänsten har därför en skyldighet att bedriva förebyggande socialt arbete (Larsson, 2012). Socialtjänsten ska arbeta uppsökande och förebyggande, vilket innefattar fältarbete. Fältfritidsassistenter arbetar med ungdomar som riskerar att utveckla sociala problem (Ander, 2005). Detta styrks i lag, där det framkommer i 5 kap. 1 § 3 st. SoL, att socialtjänsten ska *”bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa”*. Vidare framgår det i 3 kap, 4 § SoL att *”Socialnämnden skall i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. När det är lämpligt skall nämnden härvid samverka med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar”*.

En viktig samverkanspartner för socialtjänsten i det förebyggande sociala arbetet rörande barn och unga är skolan. Ungdomarna tillbringar en stor del av sin tid i skolan och skolan kan därför uppmärksamma och möta problem i ett tidigt skede (Skolverket, 2009). I Sverige har alla barn skolplikt, vilket innebär att alla barn har rätt till utbildning. När ett barn har långvarig skolfrånvaro innebär det att rätten till utbildning inte blir tillgodosedd och barnet riskerar att inte få med sig tillräckliga kunskaper från skolan samt riskerar att utvecklas negativt. I skolan består det förebyggande arbetet i att rikta insatser mot faktorer som påverkar elevens lärande och utveckling negativt. Frånvaro är oftast en signal på att elevens utveckling

och lärande riskerar att utvecklas negativt. Tidig upptäckt och snabba insatser kan förhindra att problemen förvärras och blir långvariga (Andrén, Engström, Frisell Ellburg, Hammarberg, Johansson, Najem & Terdén, 2008). Skolan är skyldig att bidra till ett förebyggande socialt arbete. Elevhälsan ska verka för att elever når utvecklingsmålen och därmed användas som ett verktyg i skolans förebyggande arbete (Zetterquist & Jonsson, 2014). Av skollagen framgår att elevhälsan främst ska arbeta hälsofrämjande och förebyggande samt ska elevhälsan stödja elevens utveckling mot de uppsatta mål som finns (2 kap. 25 § Skollagen).

Ett medel i det förebyggande arbetet är att reducera riskfaktorers inflytande på individen och samtidigt stärka skyddsfaktorer för att därigenom minska symtombelastning och risk för ohälsa. Skyddsfaktorer kan hindra att problem uppstår eller förvärras. Skolan utgör en sådan skyddsfaktor och det är visat att en positiv skolanknytning utgör ett skydd mot att barn utvecklar psykosociala problem. Forskning visar att risken att utveckla sociala problem är dubbelt så stor, för barn som inte fullföljer skolan, jämfört med de som gör det (Socialstyrelsen, 2010). Närvaron i skolan blir därför en viktig komponent för att förhindra att ungdomar utvecklar psykosociala problem och kommer utanför samhället senare i livet.

Både socialtjänst och skola har ett ansvar att bedriva ett förebyggande arbete som rör barn och unga, genom att i ett tidigt skede fånga upp de ungdomar som riskerar att utveckla sociala problem. Genom att samverka är målet att man tillsammans ska kunna bidra till att närvaron i skolan ökar och att en negativ utveckling kan avbrytas. Personal i skolan är de första som ser när en ungdom uteblir från lektioner. Skolan har därmed ett stort ansvar i det förebyggande arbetet att öka ungdomars närvaro i skolan, genom att uppmärksamma frånvaron. Det är viktigt att skolan noterar det och har en god kontakt med socialtjänsten och skolans elevhälsa för att tillsammans verka för att ungdomarnas närvaro ska öka. När skolan och socialtjänsten arbetar för samma mål finns det en naturlighet för dessa parter att samverka kring det förebyggande sociala arbetet för att öka ungdomarnas närvaro i skolan (Skolverket, 2009).

Danermark (2005) menar att samverka innebär att olika personer från olika organisationer arbetar gemensamt mot samma syfte och mål. Samverkan kan ske på olika nivåer, beroende på hur nära samverkan sker och vilken ambitionsnivå som föreligger. Nivåerna har vi benämnt med informationsutbyte, koordination, gemensamt arbete och integration. I nivån informationsutbyte fungerar samverkan som ett sätt att ge varandra råd och stöd i ett syfte att förbättra arbetet, för att i nivån koordination ha koordinerat insatser för att de ska komplettera varandra och ge ett bättre resultat. I gemensamt arbete skapas nya

arbetssätt för de medverkande i samverkan kring en definierad fråga eller område. I nivån av samverkan vi benämnt med integration, slås två eller fler verksamheter ihop till en verksamhet (Danermark 2005). Forskning visar att det finns en vilja att uppnå integration i samverkan, eftersom det skulle bidra till ett bättre arbete och bättre insatser för de personer som berörs genom att verksamheter har slagit samman till en verksamhet där det finns kompetenser från olika områden som alla kan bidra med sin del i arbetet (Horwarth & Morrison, 2007). Denna teoretiska utgångspunkt i form av samverkansnivåer har valts för att analysera hur samverkan i det förebyggande arbetet bedrivs. Genom att undersöka hur samverkan bedrivs kan vi urskilja de olika nivåerna av ambition i samverkan och hur nära den sker.

Höga krav ställs i lagstiftningen på samverkan mellan skolan och socialtjänsten i det förebyggande sociala arbetet. Mycket talar för att samverkan antas leda till att skolan och socialtjänstens möjligheter att hjälpa barn och unga att avbryta en negativ utveckling ökar. Idag saknas en mer detaljerad kunskap om hur denna samverkan bedrivs, vilket värde aktörer på lägre organisationsnivåer inom skolan och socialtjänsten har och hur samverkan i sig kan bidra till en ökad närvaro och i förlängningen då också för en minskad risk för negativ social utveckling.

1.1 Syfte och frågeställningar

1.1.1 Syfte

Syftet med examensarbetet är att öka kunskapen om det förebyggande sociala arbetet med ungdomar i en mellanstor kommun i Dalarna samt se om samverkan i det förebyggande arbetet har betydelse för ungdomars närvaro i skolan.

1.1.2 Frågeställningar

- Hur bedrivs det förebyggande sociala arbetet för barn och unga inom socialtjänsten och skolan?
- Hur sker samverkan mellan fältfritidsassistenter, fritidspedagoger och kuratorer inom det förebyggande sociala arbetet med ungdomar?
- Uppfattar socialtjänsten och skolans respondenter att samverkan i det förebyggande arbetet har betydelse för ungdomarnas närvaro i skolan?

1.2 Avgränsningar

Det förebyggande sociala arbetet i studien avgränsas till det arbete som bedrivs av skola och socialtjänst och som syftar till att öka högstadieungdomars närvaro i skolan och bryta en

negativ utveckling. Det avgränsas också till det förebyggande sociala arbete som sker på operativ nivå, det vill säga mellan elevvårdens personal i skolan och fältarbetet inom socialtjänsten. Gällande närvaron är det de ungdomar som skolkar och ej närvarar på lektionerna. Det innefattar inte ungdomar som är med i hemmarsittarprogram.

1.3 Disposition

Uppsatsen omfattar sju kapitel följt av referenslista och bilagor. I det första kapitlet presenteras en bakgrund till uppsatsen tillsammans med uppsatsens syfte, frågeställningar, avgränsning samt disposition. En förklaring av studiens centrala begrepp presenteras i det andra kapitlet. I kapitel tre återges den tidigare forskning som finns inom områdena skolfrånvaro samt om förebyggande arbete och samverkan och gällande att öka ungdomars närvaro i skolan. Kapitel fyra innehåller de teoretiska tolkningsramarna som används i uppsatsen. I kapitel fem redogörs för de metoder som använts samt en kritisk reflektion kring valda metoder. Kapitlet innehåller även en diskussion kring etiska överväganden. Studiens resultat samt en analys av resultatet presenteras i kapitel sex. Resultatet presenteras med stöd av citat som framkommit ur intervjuerna. Resultatet analyseras i relation till den forskning som presenterats samt den teoretiska tolkningsramen. I kapitel sju framförs en diskussion och slutsatser.

2. Centrala begrepp

Här beskrivs studiens centrala begrepp kortfattat för att ge en övergripande förståelse för hur begreppen används i studien. De centrala begreppen som definieras är förebyggande socialt arbete, samverkan och skolnärvaro som skyddsfaktor.

2.1 Förebyggande socialt arbete

Som framgår i bakgrunden sker förebyggande socialt arbete i stora delar av samhället och på individ-, grupp- och samhällsnivå. Det förebyggande sociala arbetet som beskrivs i detta arbete innefattar både det förebyggande sociala arbetet som socialtjänsten och skolan bedriver. Gemensamt syfte i det förebyggande arbete på olika nivåer och inom socialtjänst och skola är att utforma insatser som motverkar att något oönskat uppstår. Att förebygga innebär att ligga steget före, att förhindra att problem uppstår och ska bidra till en trygg, trivsamt och utvecklande miljö. Insatser i ett förebyggande arbete avser insatser som sätts in tidigt för att förhindra att barn och ungdomar utvecklas ogynnsamt oavsett deras ålder (Ander, 2005). Fortsatt i studien kommer vi att prata om förebyggande socialt arbete inom socialtjänst och skola trots att vi inte skriver ut hela harangen framöver.

2.2 Samverkan

Samverkan finns beskrivet och definierat av olika författare och i olika sammanhang. I svenska akademins ordlista är definitionen; ”*gemensamt handlande för visst syfte*”.

Danermark (2005) skriver om samverkan inom människobehandlande organisationer, det vill säga organisationer som arbetar med människor på olika sätt. Då vi i detta examensarbete studerar samverkan mellan skolan och socialtjänsten som båda är människobehandlande organisationer så ser vi att Danermarks definition av samverkan är relevant att använda och det är denna definition vi använder fortsättningsvis i studien. Danermark definierar samverkan som ”medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte” (Danermark 2005, s. 15).

Danermark (2005) skriver att hans definition av samverkan innebär något mer än det som benämns som att samarbeta. Samarbeta är något som är en del av vår vardag, som utgör det sociala livet mellan människor och något som vi gör varje dag utan vidare eftertanke.

Samverkan innebär istället att olika personer från olika organisationer och med olika kunskaper, professioner och samhällsuppdrag arbetar tillsammans mot ett gemensamt syfte och mål (Danermark, 2005). Begreppet samverkan återkommer i kapitlet med teoretisk

tolkningsram, där det presenteras en teori om att samverkan sker på olika nivåer, informationsutbyte, koordination, gemensamt arbete samt integration.

2.3 Skolnärvaro som skyddsfaktor

Skolnärvaro handlar om barn och ungdomars rätt till utbildning och framtidsmöjligheter. Närvaro i skolan ses av flera forskare som en förutsättning för goda skolprestationer som i sig utgör en skyddsfaktor senare i livet. Barn enligt läroplanen har skolplikt och att vårdnadshavaren har en skyldighet att se till så att den fullföljs. Ett barn med långvarig skolfrånvaro riskerar att inte få tillräckliga kunskaper med sig från skolan och får inte sin rätt till utbildning tillgodosedd (Andrén et al., 2008).

En positiv skolanknytning utgör ett skydd mot att barn utvecklar psykosociala problem. Skolan utgör en skyddsfaktor, att gå i skolan utgör ett skydd mot att senare i livet utveckla psykosociala problem. Det är visat att större risk förefaller att utveckla psykosociala problem i livet för de barn som inte går klart skolan, jämfört med de barn som gör det (Socialstyrelsen, 2010). Närvaron i skolan blir därför en viktig komponent för att förhindra att ungdomar utvecklar psykosociala problem och hamnar snett senare i livet.

3. Tidigare forskning

Den forskning som presenteras under detta avsnitt omfattar forskning om elevers skolfrånvaro, det förebyggande sociala arbetet som rör barn och unga inom socialtjänst och skola samt hur samverkan kring yrkesverksamma inom det förebyggande sociala arbetet ser ut. Avsnittet avslutas med en övergripande sammanfattning av den aktuella forskningen.

3.1 Skolfrånvaro

På Sveriges högstadieskolor är tio procent av eleverna frånvarande minst en gång i månaden utan giltiga skäl och antalet elever som skolkar och är borta mer än halva skoltiden ökar i hela Sverige (Andrén et al., 2008). Henry och Huizinga (2007) beskriver i sin forskning att de negativa effekterna av skolk är så genomgripande att ungdomsskolk och förebyggande arbete är en nationell prioritet i USA. Syftet med deras forskning är att undersöka samband med skolk och skolrelaterade risk- samt skyddsfaktorer. I studien framgår att förebyggande arbete gällande frånvaro i skolan kräver en grundlig förståelse för de egenskaper som beskriver frånvarande ungdomar samt faktorer som ökar risken för skolk. En stor del empiriska bevis tyder på att elevens brist på engagemang och skolnärvaro är viktiga förutsägelser för deltagande i brottslighet. På detta sätt förväntas studenter som inte går i skolan mer benägna att delta i kriminella handlingar. Det tyder på att lågt engagemang i skolan och negativa erfarenheter i skolan försvagar en ungdoms band till det konventionella samhället och ökar risken för efterföljande problembeteenden. Skolan är ett primärt sammanhang för social interaktion, självuttryck och självutveckling. Skolrelaterade variabler har viktiga konsekvenser för att bestämma sannolikheten för att en tonåring kommer att följa en social väg genom livet, i motsats till att bli involverad i brottsliga beteenden. I enlighet med Skolverkets rapport (2009) betraktas de skolkande ungdomarna som en av samhällets mest utsatta grupper med tanke på vilka konsekvenser som utebliven skolgång kan få.

Det framgår i forskning att skolket ökar med tiden där det i låg- och mellanstadiet kan handla om skolk från enstaka lektioner för att senare på högstadiet innefatta upp till 90 procent. I forskningen framgår att eleverna själva tyckte att deras frånvaro i skolan hör ihop med utanförskap och att de tidigt behövde stöd i skolan. Flera av eleverna kände att skolpersonalen inte hade tillräckliga krav och förväntningar på dem som elever och kände därför att det inte var någon mening med att försöka prestera i skolan. I studien framkom även flertalet riskfaktorer för ökad frånvaro i skolan, vilka bland annat var mobbning, gruppträck och bekymmersamma hemförhållanden (Strand, 2013).

Gustavsson (2016) har i sin avhandling undersökt högstadieelevers skolfrånvaro ur ungdomarnas egna perspektiv utifrån kvalitativa intervjuer. I likhet med Strand (2013), skriver Gustavsson i sin studie om vilka riskfaktorer som orsakar frånvaro i skolan, men hon har även med skyddsfaktorer som påverkar ungdomen på ett positivt sätt. Hennes studie syftar till att identifiera riskfaktorer och skyddsfaktorer. Hon kommer fram till liknande resultat som Strand kommit fram till. Intressant ur Gustavssons studie är tonvikten på ungdomens betydelse av att bli sedda av vuxna i skolan i den benämning att det finns trygga vuxna som eleverna kan skapa relationer med. Viktiga faktorer för att förebygga och minska skolfrånvaron var en elevhälsa som var närvarande för eleverna, goda relationer till vuxna, och att frånvaron i ett tidigt skede blev upptäckt.

Amerikansk forskning visar att frånvaro i skolan är ett stort problem bland ungdomar och det har ett samband med ökad depression och sociala problem. I studien framgår att syftet är att undersöka hur frånvaron ser ut på landsbygden i Amerika för att se om det skiljer sig mot stadsdelar. Resultatet av studien visar att frånvarande elever var förknippade med en lägre utbildad mamma, ostrukturerad hemmiljö, lägre betyg samt minskat deltagande i skolsporter. Studien belyser kontextuella faktorer som måste identifieras genom systematiskt förebyggande arbete som riktar sig till ungdomar som riskerar att skolka (Hunt & Hopko, 2009).

Karlberg och Sundell (2004) visar i sin studie på att misslyckande i skolan är en bidragande orsak till att ungdomen hamnar i kriminalitet och missbruk av alkohol samt narkotika. Resultatet från deras studie visar att cirka 32 procent av ungdomarna i årskurs 9 hade skolkat minst en gång under de senaste 10 veckorna och i varje klass hade minst en elev skolkat mer än en gång. Karlberg och Sundell delar in förklaringar till att ungdomar skolkar i fyra olika faktorer, vilka är familje-, individ-, kamrat- och skolrelaterade faktorer. I resultatet visar det sig att det finns ungdomar som skolkar i alla stadsdelar och att de är överrepresenterade av ungdomar som bor med enbart en förälder. De ungdomar som skolkar var ofta offer för kriminalitet och var själva mer kriminellt belägna samt var de i större utsträckning konsumenter av alkohol, tobak och narkotika.

I Strand (2013) studie visar det att elever som var i behov av stöd i skolan inte fick det. Skolans uppföljning och dokumentation av skolfrånvaro var bristfällig, vilket gjorde att ungdomar som skolkade inte fick det stöd de var i behov av och det saknades samordnade insatser runt dessa elever.

3.2 Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet beskrivs i forskning och rapporter ofta som något positivt och som bidrar till resultat i arbetet med att öka ungdomars närvaro i skolan. I skolan är lärare, elevhälsan och fältfritidsassistenter viktiga för att elever ska vilja närvara i skolan och de arbetar tillsammans med dessa frågor. Ander (2005) beskriver att fältfritidsassistenternas har en viktig roll i det förebyggande arbetet. Fältfritidsassistenterna utgör en central del i arbetet då de arbetar med att motivera och få ungdomar att återgå till skolan och lektionerna.

Ekstrand (2015) presenterar i sin artikel en analys av resultat och rekommendationer från 155 forskningsrapporter som fokuserar på skolans förebyggande arbete och skolvård gällande frånvaro i skolan. Backlund (2008) skriver i sin studie att med skolvård innefattar skolans elevhälsa, där främst kuratorerna står för skolvården. I studien framgår vilka resurser som skolvården har att tillfoga i koppling till socialt arbete. Resultatet i avhandlingen visar att skolkuratorerna reglerade sitt arbete utifrån verksamhetens förväntningar mer än utifrån deras arbetsbeskrivning, som är att arbeta förebyggande och främjande. Ekstrand (2015) visar på ett behov att flytta fokus från den enskilde individens egenskaper till de omgivande faktorerna för att öka elevers närvaro i skolan. Skolfrånvaro beror på många saker och är ett komplext ämne. Faktorer som visat sig påverka eller ha betydelse för skolfrånvaro är relationer i skolan samt personalens kunskap och bemötande. En av de återkommande faktorerna som uppvisat påverkan är miljön och klimatet på skolan. Det behövs en förändring i perspektivet för att förhindra elevers skolfrånvaro och istället uppmuntra deras skolpresentation.

3.3 Samverkan mellan organisationer

Samverkan mellan organisationer är en viktig del i det sociala arbetet i stort och det förebyggande arbetet som rör barn och unga. I frågor som rör skydd för barn rekommenderas samverkan och integrerade tjänster för att göra insatserna för barnen så bra som möjligt, genom att personal arbetar mot samma mål, kan hjälpas åt i arbetet genom att ta gemensamma beslut och samtidigt får en helhetssyn kring barnet (Horwarth & Morrison, 2007). Samverkan mellan människobehandlande organisationer såsom skola och socialtjänst är inte alltid enkel.

För att samverkan ska fungera väl finns vissa faktorer som visat sig påverka samverkan positivt. I organisationen och ledningen ska idén om samverkan ska vara förankrad, strukturen och styrningen över samverkan ska vara utformad på ett bra sätt och det ska finnas tillräckliga resurser. För att samverkan ska bli lyckad bör samtliga deltagare vilja samverka och se behovet av samverkan. De bör även ha gemensamma mål med samverkan. Det är av vikt att

deltagarna ska ha förtroende för varandra och en god kommunikation är en grund för ett gott samarbete (Horwarth & Morrison, 2007).

Återkommande teman i forskningen för en fungerande samverkan är att de inblandade ska ha gemensamma mål för samverkan, tillräckliga resurser, väl utformad struktur på arbetet samt kunskap om varandra och samverkan de ingår i (Josefsson, 2007; Jordevik & Hellgren 2005). I samverkan kommer de olika medverkande från olika verksamheter, har olika sätt att se på problem och är också styrda av olika regelverk och organisatoriska förutsättningar. Dessa skillnader kan i samverkan verka positivt och givande på det sätt att de medverkande i samverkan kan komplettera sina kunskaper, kompetenser och resurser med varandra (Danermark, 2005).

Danermark, Germundsson och Englund (2012) skriver i sin studie att genom att de inblandade aktörerna runt ett barn samverkar, läggs ett större fokus på barnet i frågan. Samverkan tillsammans med ett strukturerat arbetssätt gör att skolfrånvaro uppmärksammas tidigare än när samverkan inte utförs, vilket gör att insatser kan sättas in tidigare innan problemet upptrappats och det krävs därför inte lika omfattande insatser. Insatser kan koordineras på ett sätt så att de möter barnets egna behov på ett bättre sätt.

I det förebyggande sociala arbetet med att öka ungdomars närvaro i skolan har samverkan mellan socialtjänst och skola en central och betydande del. Teasley (2004) påvisar i sin forskning att vid interventioner av att öka närvaron bland elever krävs att olika aktörer och instanser samverkar med varandra. Detta för att inte en verksamhet har så breda kunskaper och resurser som krävs för att komma till bukt med problemet med frånvaro. Skolan har en viktig roll i att upptäcka frånvaron eller tecken på att en elev frånvarar från skolan, men det är sedan viktigt att samverka med andra för att finna lösningar som fungerar för att kunna minska skolfrånvaron. Socialarbetare är också verksamma och har en viktig del i det förebyggande arbetet tillsammans med skolpersonal, föräldrar och andra samhällsorgan. Socialarbetare kan i det förebyggande arbetet undersöka risk- och skyddsfaktorer hos eleven och se lösningar för att minska skolfrånvaron (Teasley, 2004).

I det förebyggande arbetet är tidiga insatser av vikt och är nödvändiga för ett verksamt arbete. Genom att tidigt sätta in insatser kan problem hållas tillbaka innan de blivit omfattande och svåra att bemästra. Josefsson (2007) framhäver i sin forskning att samverkan ger de inblandade mer kunskap om den målgrupp de arbetar med och kan på så sätt leda till att behov tidigare upptäcks och insatser kan sättas in. I detta är även engagemang en bidragande faktor av stor vikt. Samverkan har visat sig vara en självklar del i det förebyggande arbetet. Det

gäller olika typer av förebyggande arbete och tidiga insatser som riktar sig till enskilda barn eller ungdomar eller som riktar sig till större grupper (Josefsson, 2007).

3.4 Sammanfattning av tidigare forskning

Sammanfattningsvis ses det av betydelse att det förebyggande sociala arbetet börjar i ett tidigt skede och att arbetet grundar sig i bra relationer till ungdomarna. Det är av vikt att arbeta förebyggande för att öka närvaron i skolan. Det framkommer i forskning vikten av att gå ur högstadiet med godkända betyg och att skolan är en stor skyddsfaktor för ungdomar. Genom en bra skolgång minskar risken för psykisk ohälsa och kriminellt beteende bland unga. För att stödja ungdomar som skolkar är samverkan en grund i det förebyggande sociala arbetet där olika samhällsorgan kan samverka för att möta ungdomarna på alla arenor och agera utifrån samma mål och syfte. Det finns mycket forskning kring betydelsen av närvaro i skolan och betydelsen av förebyggande arbete, dock saknar vi om samverkan har betydelse i det förebyggande sociala arbetet i att öka närvaron i skolan.

4. Teoretisk tolkningsram

I detta kapitel beskrivs den teoretiska tolkningsram som används i studien. Den teoretiska tolkningsram som används är förebyggande arbetet på olika nivåer, vilka är samhälls-, grupp- och individnivå. För att besvara syftet och frågeställningarna på ett adekvat sätt kompletteras tolkningsramen med en teori om att samverkan kan ske på fyra nivåer, utefter vilken ambition som finns i samverkan samt hur nära samverkan sker.

4.1 Förebyggande socialt arbete

För att förklara tolkningsramen kring det förebyggande sociala arbetet har vi valt att använda oss av Anders (2005) beskrivning gällande att det förebyggande arbetet sker på olika samhällsnivåer. Vi har valt att benämna dem för individnivå, gruppnivå och samhällsnivå.

På samhällsnivå är insatserna riktade till stora delar av befolkningen för att undvika att oönskade problem uppstår. Arbetet kan innefatta att ge ungdomarna förutsättningar för en god miljö i skolan. Samhället behöver ta ställning till det förebyggande arbetet och göra förändringar som bidrar till att något oönskat upphör. Det betyder att det på samhällsnivå behöver införas direktiv som bidrar till att en förändring sker för alla som inkluderas av det. Genom att förändra i samhället kan de resultera i en minskning av ett problem inom skolan och bidra till en positiv utveckling (Ander, 2005).

På gruppnivå är insatserna riktade mot riskgrupper som tenderar att hamna utanför samhället. En riskgrupp kan vara ungdomar som skolkar och därmed riskerar att hamna utanför systemet. Insatserna ska utföras gentemot en hel grupp där alla deltagare är delaktiga och får möjlighet att utvecklas gynnsamt. Det kan vara i form av samtalsgrupper, möten med riskgrupper på stan eller grupper på socialtjänstens öppenvård. På den här nivån arbetar socialtjänsten, elevhälsan och fältfritidsassistenter. Gruppnivån anses vara den viktigaste nivån i det förebyggande arbetet med ungdomar, men de andra nivåerna har betydelse för att få en helhet i arbetet (Ander, 2005).

På individnivå sker det förebyggande arbetet i direkt kontakt med den enskilda individen. Insatserna riktas till ungdomar som påträffas i det uppsökande arbetet och insatserna riktas varje enskild individ. Insatserna sker oftast genom samtal och motiverande personligt arbete. Är det brist på resurser är det vanligt att det förebyggande arbetet sker på individnivå (Ander, 2005).

4.2 Samverkansteori

För att beskriva den samverkansteori vi använder oss av tillämpar vi tolkningar av två olika källor. Vi använder oss främst av Danemarks (2005) beskrivningar och har valt att komplettera med hjälp av redogörelser som Horwarth och Morrison (2007) gör. Vi bedömer dock att innehållet i det de skriver är likvärdigt och anser därför att det är möjligt att komplettera dem till varandra. Vi har valt att benämna de olika samverkansnivåerna informationsutbyte, koordination, gemensamt arbete och integration.

I nivån informationsutbyte går samverkan ut på att en yrkesgrupp endast hjälper till genom att ge information, rådgivning och annat stöd i arbetet. Samverkan i informationsutbytesnivån går mestadels ut på att olika verksamheter endast kommunicerar med varandra. Samverkan sker inte med mer än kommunikation mellan verksamheter och det sker ingen form av gemensamt arbete emellan (Danermark, 2005, Horwarth & Morrison, 2007). I det förebyggande arbetet med att öka ungdomars närvaro i skolan skulle det kunna handla om att läraren tar stöd av skolsköterskan kring en elevs frånvaro för att få mer kunskap om elevens hälsa.

I samverkansnivån koordination, koordineras insatser från olika verksamheter för att de ska komplettera varandra och ge ett bättre resultat. Det är dock inte ett gemensamt arbete, utan det är endast vissa delar av arbetet som koordineras och som deltagarna sedan utför på var sitt håll (Danermark, 2005). Det gemensamma arbetet utförs från fall till fall och sker ej ständigt (Horwarth & Morrison, 2007). Graden av ambition är relativt låg i denna nivå av samverkan, vilket blir tydligt då det endast är vissa frågor eller fall som det samverkas kring och de inblandade parterna i samverkan utför arbetet enskilt. I arbetet med att öka eleverns närvaro i skolan kan denna nivå av samverkan innebära att en person som arbetar med ungdomar, säg fältassistent, ser ett behov av samtal hos en elev för att förbättra elevens mående och på så sätt öka närvaron i skolan. Fältassistenten har en rutin på hur det ska gå till att kontakta till exempel skolkurator eller barn- och ungdomspsykiatri för att få till samtal för ungdomen.

Samverkan på nivån gemensamt arbete innebär att de som deltar i samverkan utför ett gemensamt arbete med nya sätt att arbeta, kring bestämda frågor eller områden (Danermark, 2005). För samverkan på denna nivå finns gemensamma strukturer för att ett gemensamt arbete ska kunna utföras (Horwarth & Morrison, 2007). I praktiken kan denna nivå av samverkan utgöras av träff med lärare, skolkurator och fritidspedagog. I mötet diskuteras vad som behövs göras för att ungdomens närvaro ska öka och de olika professionerna utför sedan

arbetet enskilt efter vad som diskuterats på mötet. I just detta möte är frågan hur ungdomens närvaro i skolan ska öka. På ett annat möte är frågan en annan.

Integration är den nivå av samverkan där ambitionen är högst och där slås två eller fler verksamheter samman till en gemensam verksamhet. En ny identitet för verksamheten skapas och gemensamma arbetssätt och mål uppstår för den nya verksamheten (Danermark 2005; Horwarth & Morrison, 2007). I praktiken skulle det kunna innebära att en skola och en fritidsgård slås ihop till samma verksamhet.

Flera stater och regeringar talar för att integrera sociala barnavårdstjänster med varandra, vilket innebär samverkan på nivån integration, för att bidra till en bättre välfärd för utsatta barn (Horwarth & Morrison, 2007). En strävan sker mot att integrera flera verksamheter. Tjänsterna de olika verksamheterna tillhandahåller blir integrerade, enhetliga och alla strävar efter samma mål. Detta för att göra arbetet och insatserna bättre för de barn som ingår i verksamheten.

Denna teoretiska utgångspunkt har valts för att analysera hur samverkan i det förebyggande arbetet bedrivs. Genom att undersöka hur samverkan bedrivs kan vi urskilja de olika nivåerna av ambition i samverkan och hur nära den sker.

5. Metod

Detta avsnitt syftar till att ge en översikt kring de metoder som använts vid studiens utförande genom att redovisa olika överväganden och tillvägagångssätt. Metodöversikten presenteras genom en redovisning av vald forskningsmetod, därefter presenteras vald population och urvalsförfarande samt tillvägagångssättet kring insamling och analysering av empiri. Metodavsnittet avslutas med en diskussion kring studiens tillförlitlighet och äkthet samt reflektioner kring de metodval som gjorts. Slutligen presenteras forskningsetiska överväganden.

5.1 Design

I denna studie har vi använt oss av en kvalitativ metod. Den kvalitativa forskningen fokuserar på ord och koncentrerar sig på hur deltagarna i forskningen tolkar och uppfattar sin verklighet (Bryman 2011).

Vi studerar hur aktörer inom skola och socialtjänst som arbetar i en mellanstor stad i Dalarna arbetar med förebyggande arbetet, hur samverkan sker i det förebyggande arbetet och om samverkan har betydelse i det förebyggande arbetet med att öka närvaron i skolan. I den kommun vi utförde undersökningen låg skola och socialtjänst under samma förvaltning men tillhörde skolan och socialtjänst i den mening att de arbetar efter skollagen respektive socialtjänstlagen.

I studien intervjuas sex personer som arbetar med ungdomar inom skolan och socialtjänst. Intervjuerna är genomförda utefter en semistrukturerad intervju. Intervjun har spelats in, transkriberats och sedan analyserats utifrån en deduktiv ansats.

5.2 Urval

Vår population utgår från en mellanstor stad i Dalarna och inkluderar personer som arbetar inom socialtjänsten och skolan, med ungdomar som går på högstadiet. Personal i dessa verksamheter i den specifika kommunen blir därmed att utgöra vår population. Aktörerna har ett ansvar enligt lag samt riktlinjer att arbeta förebyggande och samverka kring målgruppen. De specifika yrken vi valde skulle ingå i undersökningen var skolkurator, fältfritidsassistenter och fritidspedagoger, som är valda på grund av att de ansågs ha en viktig del i det förebyggande arbetet vi valt att undersöka. Eftersom vi valt intervjupersoner utifrån vilka som bäst skulle besvara våra frågor, gör det urvalet till ett målinriktat urval. Bryman (2011) beskriver att ett målinriktat urval innebär att urvalet är gjort strategiskt för att de personer som ingår i undersökningen ska kunna besvara forskningsfrågorna.

Tillvägagångssättet för att samla intervjupersoner bestod i att skicka ut mail till personer med en förfrågan om deltagande i intervjun. I detta mail bifogade vi informationsbrev, se bilaga 1. Förfrågan skickades till personer som uppfyllde våra urvalskriterier, vilka var personer som tillhör skolan eller socialtjänst samt arbetar med att stötta och fånga upp ungdomar som går på högstadiet. Till en början skickade vi ut mail till sex personer, där fem personer anmälde intresse att delta. Vi skickade därefter mail till ytterligare en person som tackade ja till medverkan.

5.3 Tillvägagångssätt

5.3.1 Intervjuguide

Intervjuguiden är framtagen utifrån syfte och frågeställningar. Den inleds med några bakgrundsfrågor för att sedan uppdelas i teman som går in på de olika frågeställningarna och kopplas samman till teoretiska utgångspunkter. De två teman som intervjuguiden bestod av var förebyggande arbete och samverkan, med frågor som berörde det aktuella temat. I vår intervjuguide hade vi många färdiga frågor som tillhör de områdena som vi avsåg undersöka, se bilaga 2. Under intervjuerna kunde vi sedan välja att ställa frågorna i olika följd efter hur intervjupersonerna svarade på frågorna, för att göra en naturlig följd i samtalet. Inför intervjuerna gjordes en provintervju för att se om frågorna var bra och lättbegripliga och efter intervjun korrigerades frågor som var svåra samt lades frågor som kändes relevanta till. För att säkerställa att intervjun innehöll alla delar samt god kvalitet användes en checklista framtagen ur Bryman (2011).

5.3.2 Intervjugenombörande

Innan intervjuerna fick informanterna ta del av ett informationsbrev där det framgick vad för studie som skulle göras, syftet med studien samt deras samtycke och frivillighet i studien. Intervjuerna genomfördes på informanternas respektive arbetsplats utifrån deras önskemål och genomfördes enskilt med var och en av personerna. Vi båda författare deltog i samtliga intervjuer men turades om att ha den ledande rollen. Varje intervju inleddes med information om studiens syfte och utformning samt gavs information om frivillighet och anonymitet. Efter godkännande av samtliga informanter spelades intervjuerna in i syfte att underlätta vid analysen. Intervjuerna tog cirka 45 minuter att genomföra och transkriberades sedan nära inpå genomförandet.

Vi utförde intervjuer med intervjupersonerna vid två tillfällen. Vid första tillfället ställdes frågor rörande förebyggande arbete och samverkan och vid det andra tillfället ställdes

frågor som rörde samverkans betydelse i det förebyggande arbetet och hur samverkan bidrar till att öka ungdomars närvaro i skolan.

5.3.3 Databearbetning och analys

Det empiriska materialet har bearbetats genom en tematisk analys. Intervjuerna har ordagrant transkriberats och därefter noggrant genomläst och diskuterats. Bryman (2011) skriver att för att analysen ska växa fram på ett objektivt sätt, är det bra om materialet börjar bearbetas tidigt i processen. Vårt material, i form av de transkriberade intervjuerna började bearbetas tidigt under insamlandet. Analysen grundar sig på kodning av materialet som har resulterat i olika teman. Databearbetningen resulterade i tre huvudteman utifrån de teman som tagits upp i intervjuerna: förebyggande socialt arbete, samverkan samt samverkansnivåer. Under varje huvudtema har subteman vuxit fram beroende på hur informanternas svarat, vilket sedermera formulerade underrubriker i avsnittet resultat och analys. Analysen har gjorts utifrån en deduktiv ansats då materialet analyserats med utgångspunkt i samverkansteori samt förebyggande arbetes teori.

5.4 Metoddiskussion

5.4.1 Tillförlitlighet och äkthet

Bryman (2011) benämner i sin beskrivning av tillförlitlighet betydelsen av att ge en klar och tydlig bild av den verklighet man beskriver utifrån det insamlade materialet. För att säkerställa det behöver man tillförsäkra sig att alla regler följts i forskningen samt att människor som är delaktiga i den verklighet man beskrivit får ta del av forskningen och bekräfta att forskarens uppfattning av verkligheten stämmer. Respondenterna erbjöds att läsa transkriberingen av sin intervju. Transkribering av intervjun skickades till de respondenter som önskat det. Även Zhang och M. Wildemuth (2014) skriver att med tillförlitlighet menas hur väl forskaren beskriver den sociala värld som studeras. Forskaren behöver undersöka forskningsfrågan på ett adekvat sätt samt kunna visa hur kodning och analys gått tillväga. Bryman (2011) beskriver att med äkthet menas hur rättvis bild forskaren ger utifrån den grupp av människor som studeras och om forskningen gett resultat som bidrar till att de medverkande fått en bild av hur andra inom samma område upplever saker och om deras situation förändras med forskningen.

Tillförlitligheten och äktheten i studien stärks genom att vi på ett objektivt sätt granskat data och sammanställt det till ett resultat som är trovärdigt för omgivningen. Vi har utgått från

de regler som finns samt gett resultatet till de som medverkat i undersökningen, det för att de ska få bekräfta att vår uppfattning stämmer överens med verkligheten.

Pålitligheten som är en del av tillförlitligheten kan jämföras med reliabilitet och är ett granskande synsätt där det ska säkerställas att alla faser av forskningsprocessen är fullständiga och redogjorda i uppsatsen (Bryman, 2011). Pålitligheten innebär även att forskningsresultaten kan återges av andra forskare och vid andra tidpunkter. Det gäller huruvida intervjupersonerna förändrar sina svar under en intervju eller om de ger samma svar om en annan person intervjuar. Överförbarhet är ytterligare ett begrepp som används, vilket innebär huruvida forskningsfrågan kan tillämpas i en annan kontext än den som studeras (Kvale och Brinkman, 2009). Intervjuerna har spelats in och transkriberats samt har de olika delarna av databearbetningen och analysen dokumenteras för att ge en tillförlitlighet och pålitlighet till det resultat som framkommit från intervjuerna. Vi har fått uppfattningen av att intervjupersonerna inte kommer ge olika svar till olika intervjuare, utifrån att frågorna inte är av personlig karaktär utan uppfattningar om hur de arbetar. Dock är det sociala arbetet ständigt i förändring, vilket gör att intervjupersonerna kan ge annorlunda svar över tid beroende på hur deras arbetssituation ser ut när de intervjuas. Men vi anser att frågeställningarna är av den karaktär där de svar som inhämtas går att använda vid andra tidpunkter också, då de inte har något specifikt med tidpunkt att göra utan är en fråga om effekt av ett arbete och hur arbetet sker. Det kan dock förändras om arbetsförhållandena och förutsättningarna till socialt förebyggande arbete samt samverkan inom den kommun vi inriktats oss på förändras.

5.4.2 Diskussion om vald metod och överväganden

Val av metod grundar sig i syftet att undersöka hur det förebyggande sociala arbetet bedrivs, hur samverkan sker samt samverkans betydelse i det förebyggande sociala arbetet med att öka närvaron i skolan. Valet att använda oss av intervjuer gjordes utifrån att vi ville undersöka deltagarnas tolkningar och uppfattningar av våra frågor, kunna ställa följdfrågor och ha utrymme för personernas egna erfarenheter och upplevelser, vilket vi inte skulle kunna göra om vi istället hade använt oss av exempelvis enkäter. Vi ansåg att vi skulle få bästa resultatet med kvalitativa semistrukturerade intervjuer utifrån vårt syfte med studien.

Databearbetningen grundar sig i intervjuer som spelades in samt transkriberades. Det finns flera fördelar med att spela in intervjun, bland annat kan man lyssna om intervjun flera gånger, man får med ordagrant vad som sagts och gör därmed att citat från respondenterna

kan användas i studien. Det finns även nackdelar med att spela in och sedan transkribera intervjuer, som att det är tidskrävande då mycket tid går åt till att transkribera.

Respondenterna kan bli obekväma av att intervjun spelas in då det kan bli nervösa eller oroliga att säga fel, vilket påverkar respondenternas svar (Bryman, 2011). Fördelarna med att spela in väger tyngre i detta avseende och därför har vi valt att utföra intervjun i form av att spela in och sedan transkribera.

Analysmetoden valdes utifrån att nå fram till ett gott resultat som besvarade studiens syfte och frågeställningar på ett objektiva och trovärdigt sätt. Att använda tematisk analys i studien gav oss förutsättningar till att få fram ett bra analysmaterial där teman i intervjuerna tydligt kom fram och fick betydelse i resultatet. Vi ansåg att tematisk analys var mest lämpade metoden att använda i vår studie för att belysa företrädares upplevelser inom det aktuella området.

I genomförandet av studien utförde vi intervjuerna vid två tillfällen med våra respondenter, detta eftersom vi behövde komplettera med ytterligare frågor för att kunna besvara hela syftet. Våra respondenter ställde upp på kompletterande frågor, vilket gjorde att all data som behövdes till analysen inhämtades tillslut. Det kan innebära både fördelar och nackdelar att utföra intervjuer vid två tillfällen. Det ger fördelar i och med att respondenten kan utveckla svar på tidigare frågor, tillägga sådant de kommit på efter den första intervjun samt kan vi som intervjuare ställa frågor på det som varit oklart eller inte blivit helt besvarat. Vi ser det också problematiskt och att det var tidskrävande. Vi tar med oss vikten av att en grundlig och väl genomarbetad intervjuguide är av stor betydelse i en kvalitativ intervjustudie och att vi denna gång hade tur som kunde komplettera med fler frågor till samma respondenter annars hade det saknats viktiga data för studiens analys och resultat, vilket hade gjort studien ofullständig.

Uppsatsen saknar även en mättnad i resultatet, då vi inte har intervjuat individer tills det uppkom en mättnad i ämnet, på grund av att vi hade begränsat med tid att utföra undersökningen. Mättnad betyder att vi inte får mer svar och användning av intervjuerna till studien fast vi skulle göra fler. Bryman (2011) beskriver att man med teoretisk mättnad utgår från att inga nya eller relevanta data förekommer för ett tema oavsett om man skulle inhämta mer data. Teoretisk mättnad uppnåddes inte, utan vi fick bestämma oss för att göra sex intervjuer och vara nöjda med det. Men vi har haft det i åtanke i vårt resultat samt diskussion.

5.5 Etiska överväganden

Vi har tagit hänsyn till forskningsetiska nämndens blankett för etisk egengranskning, där det framgick att vi inte behövde ansöka om etisk prövning utifrån studiens syfte och metodval, se bilaga 3. Fortsatt har det i studien tagits hänsyn till etiska överväganden i form av de fyra etiska krav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet står för att berörda personer ska bli informerade om syftet med den aktuella studien, det betyder att intervjupersonerna ska få veta att deras medverkan är frivillig och att de har rätt att avbryta sin medverkan. Det ska tydligt framgå vad som ingår i undersökningen och vilka moment som ingår (Bryman, 2011). Intervjupersonerna fick inför intervjun ett informationsbrev där syftet med undersökningen beskrevs samt att de när som helst fick avsluta sitt deltagande. De informerades vad undersökningen skulle användas till och vilka moment som ingick.

I samtyckeskravet framgår att deltagarna som deltar i studien själva får bestämma över sitt deltagande och när som helst välja att avsluta sin medverkan i studien (Bryman 2011). Intervjupersonerna fick inför intervjun information om samtyckeskravet i informationsbrevet samt informerades de av intervjupersonen om deras rättigheter att själv avgöra om de vill avsluta sin medverkan i studien.

Konfidentialitetskravet handlar om att de individer som deltar i studien ska bemötas med så stor konfidentialitet som möjligt och personuppgifter ska hanteras på ett sätt som gör att obehöriga inte får tag på dem (Bryman, 2011). Intervjuerna spelades in och sedan transkriberades de. Vid transkriberingen oidentifierades intervjuerna och istället kodades namn och ort om till symboler. Det gör det säkert för deltagarna att deras personuppgifter inte kommer röjas av sin medverkan. I resultat och analysdelen har deras namn ersatts med fingerade.

Nyttjandekravet står för att de uppgifter som inhämtas endast ska användas för forskningsändamålet (Bryman, 2011). De uppgifter som inhämtats i uppsatsen har enbart använts för forskningsändamålet, där vi har transkriberat intervjuerna och sedan raderat ljudfilerna. Innehållet från materialet har sedan använts i studien för att besvara syftet.

6. Resultat och Analys

I detta kapitel presenteras studiens empiriska material samt analys av materialet. Resultat av det förebyggande arbetet presenteras först i kapitlet. Därefter presenteras hur samverkan bedrivs samt samverkans betydelse i det förebyggande arbetet med att öka ungdomars närvaro i skolan. Analysdelen som kommer efter resultatet har samma ordningsföljd som resultatdelen. Kapitlet avslutas med en sammanfattning.

I studien deltog sex personer, tre personer som representerar socialtjänsten och tre som representerar skolan. För att undvika igenkänning är namnen som presenteras nedan fiktiva.

6.1 Hur bedrivs förebyggande socialt arbete inom skola och socialtjänst

Respondenter inom skola och socialtjänst ger svar som tyder på att de arbetar inom olika samhällsnivåer i det förebyggande arbetet. I det förebyggande arbetet i skolan för att öka närvaron uppger Andreas som är fritidspedagog att han arbetar i direkt kontakt med individen som skolkar. Han möter individen i kapphallen och får där arbeta förebyggande för att få ungdomen att återvända till lektionen. I kapphallen finns bänkar, bord, kafeteria och elevernas skåp. Det är där många elever samlas. Mathilda som är kurator ser det nödvändigt att arbeta i klasser eller skolan i sin helhet för att förebygga och öka närvaron. Hon uppger dock att hon inte arbetar på det sätt hon önskar, utan att hon mestadels arbetar direkt riktat till enskilda elever och arbetar i akuta saker. Det uppger även Anna, som även hon är kurator. De träffar enskilda individer och för samtal med dem när någonting hänt istället för att arbeta förebyggande.

”Här i skolan med alla elever försöker man ju som sagt att få dem att gå på lektionerna. Även om de är försenade så måste man försöka lära dem att det är bättre att komma nu och gå det sista. Ibland fungerar det inte och då är det bättre att ta in dem på kontoret och sitter och pratar i en timme istället om hela livet, för det kan ju vara tungt hemma med saker eller kompisar ” Andreas, skolan.

”Det som blir det förebyggande är väl dels elevsamtal, att man försöker stötta elever och belysa den oron som finns för att försöka reparera det innan det har gått för långt. Och sen också försöker jag så fort det finns tid, vara ute i kapphallen och jobba mer förebyggande och motiverande där” Mathilda, skolan.

” Tyvärr jobbar jag inte så mycket förebyggande som min arbetsbeskrivning är ju förebyggande och hälsofrämjande. Det blir ganska mycket släcka bränder. Tyvärr. Utan det är ju redan när det blivit ett problem och man sitter i korridoren och har för mycket frånvaro, då kanske man kommer hit om man vill ” Anna, skolan.

I det förebyggande arbetet som sker inom socialtjänsten arbetar respondenterna uppsökande och påträffar många ungdomar samt riskgrupper som håller sig utanför skolans område och samlas på centrala platser i staden. De har samtal med ungdomarna och försöker motivera dem att återgå till skolan och vara med på lektionerna. Det läggs stor vikt i det förebyggande arbetet på att finnas där för ungdomarna och visa på att vara trygg vuxen som ungdomarna kan anförtro sig till och få motivation av. De har kontakt med och kan besöka platser och samlingspunkter där ungdomar vistas. De kan bland annat besöka fritidsgårdar och stadens bibliotek och har en kontakt med personalen för att uppmärksamma och hålla koll på ungdomarna.

”Jag arbetar jättemycket på Mc Donald's, och försöker motivera dem att gå tillbaka till skolan eller om det varit en dålig dag på skolan kan man sitta och prata med dem där. Jag finns ute där ungdomarna finns” Joakim, fältfritidsassistent.

” Vi försöker upptäcka ungdomar tidigt. Och det är om vi ser ungdomar som sitter själva i korridoren, inte har några vänner, att man ser dem snabbt och försöker fånga upp dem, prata med dem och även informera övriga skolan om det. Och sen kan ju vi även se ungdomar som är på stan och driver. Och det är likadant där att försöka få en snabb kontakt med dem och försöka få in dem så fort som möjligt i skolan igen. Så snabba insatser. Absolut. Och sen att motivera dem också utifrån samtal och liknande vad som är viktigt med skolan.” Erik, fältfritidsassistent.

”Att vara en god vuxen, försöka förklara vad som händer om man inte går på lektionerna. Ge dem insikt i hur det kan påverka deras framtid om de inte närvarar på lektionerna. Det handlar om att motivera. Jag får ofta arbeta med individen men skulle vara effektivare och mindre tidskrävande att arbeta med ungdomarna som grupp”

Sanna, socialtjänsten.

Gemensamt för både skola och socialtjänst gällande hur det förebyggande arbetet bedrivs är att alla möter eleverna och för en dialog med dem om varför de väljer att vara frånvarande från lektionerna. Dock söker inte alla respondenter aktivt upp eleverna. Kuratorerna uppger att de i sitt arbete möter de ungdomar som själva vill ha kontakt med kuratorn, till skillnad från de andra respondenterna som aktivt söker upp ungdomarna. De tar även upp vikten av att vuxna finns där ungdomarna finns, att de är vuxna som har ett engagemang för ungdomarna och som kan få en kontakt, skapa relationer och göra att alla blir sedda.

” Men mycket är ju att stötta, uppmuntra, bygga relation, försöka prata om vad är det som är svårt i skolan, vad är det som blir jobbigt, och sen försöka ta det till en åtgärd. Hur kan vi förändra så det blir att passa dig bättre i skolan. Sen är det också att jobba utifrån självförtroende och självkänsla, att stärka elever.” Mathilda, skolan.

*”Jag vill helst kunna alla namn att jag kan hälsa på alla med namn. Det är ju jättetrevligt tycker jag att kunna tilltala med namn. Det är viktigt för alla att bli sedda.”
Andreas, skolan.*

”Vuxna som förstår barnen gör ju att dem kommer till skolan, att man liksom känner att man blir hörd. Att det finns dem där vettiga vuxna som finns utanför som kan prata med dem, kan motivera dem, det känner ju barnen att dem blir lyssnade på och att det är någon som bryr sig om dem” Joakim, socialtjänsten.

Vidare nämner respondenter från både skola och socialtjänst att en del av det förebyggande arbetet är att samarbeta med föräldrarna till ungdomarna. Det är av betydelse att ha en fungerande kontakt med föräldrarna för att öka närvaron i skolan

Något alla nämner som ett hinder i sitt förebyggande arbete är tid. Anna, kurator, beskriver att hennes arbetsuppgift är att arbeta förebyggande och främjande för ungdomarnas utveckling men hon hinner inte arbeta förebyggande på grund av för stor arbetsbelastning. Även Mathilda, kurator, nämner att hon gärna skulle jobba mer förebyggande och att det finns behov av det men att hennes arbete nu istället genomsyras av att släcka bränder. Hon menar att det akuta som händer tar över det arbete som skulle skett förebyggande. Joakim och Erik

från socialtjänsten är inne på samma spår och önskar se mer resurser som arbetar med det förebyggande sociala arbetet kring att få ungdomar tillbaka till skolan. Andreas nämner även han tidsbristen som ett problem i det förebyggande sociala arbetet, då endast en liten grupp elever får hans uppmärksamhet när han skulle önska att arbeta med fler elever.

”...man blir ju uppäten av kanske 10 procent av eleverna och de andra hinner man inte prata med på en dag, utan det är en del som tar min tid. Jag skulle vilja att man hade mer tid att ta hand om alla andra också” Andreas, skolan.

”Det behövs mer tid, för det är mycket av det akuta som tar tid...Det här förebyggande arbetet finns det aldrig riktigt tid till. Men det är det som skulle behövas för att det är det som skulle gynnas i längden” Mathilda, skolan.

” Det blir den här klassiska att man önskar att man hade mer tid. Och att det fanns mer personal i skolan. Eftersom att det är lite personal det är lite tid och alla blir väldigt stressade. Och då blir det oftast, tyvärr, kanske att släcka bränder och att det förebyggande det satsas inte så mycket på det.” Erik, socialtjänsten

Respondenternas syn på det förebyggande arbetet är främst att det krävs ett engagemang från de vuxna i relation till ungdomarna. Att man arbetar för ungdomarna och har ett hjärta i det man gör. Joakim beskriver hur viktigt det är med hjärta för sitt arbete, han ser det som det allra främsta för ett lyckat arbete med ungdomar för att öka deras närvaro i skolan.

”Du har ett hjärta för det du gör, att man har ett engagemang och vill jobba med att främja våra ungdomars mående och att de inte ska hamna fel” Joakim, socialtjänsten.

Vidare anser respondenter från socialtjänsten att det förebyggande arbetet bör komma tidigare, redan i lägre åldrar. Nu kommer de förebyggande insatserna först på högstadiet, vilket oftast kan anses vara för sent. De nämner att de arbetar mot ungdomar på högstadieskolor och därav missar barn som redan i tidigare åldrar börjar ha frånvaro från

lektionerna. Hade de haft ett mer utbrett förebyggande arbete hade de i tidigt skede kunnat fånga upp barn som innan högstadiet börjar skolka.

” Vi försöker upptäcka ungdomar tidigt. Nu jobbar vi på högstadiet, ska jag säga. Om jag fick bestämma så skulle de tidiga insatserna sättas in redan på låg- och mellanstadiet. Men nu får vi utgå från högstadiet ” Erik, socialtjänsten.

”Man kommer in lite sent. Jag önskar att man redan i mellanstadiet hade börjat arbeta med frånvaron ” Sanna, socialtjänsten.

Respondenter från skolan uppger dock att de möter elever redan i tidig ålder. Oftast beroende på att de är kuratorer som ansvarar för elever från både låg-, mellan- och högstadiet, där de i tidigare åldrar kan börja arbeta förebyggande med barn och ungdomar.

”Jag har ju dem lägre åldrarna också, så jag tänker det är väl de som är fördelen med att jag har många, jag lär känna dem här ganska tidigt och man kan ganska tidigt se i alla fall dem som sticker ut lite. Så jag är ju mycket inne i låg och mellanstadiet är jag ju inne och jobbar i grupper och det är ju det här att stärka en grupp och hur är man mot varandra ” Anna, skolan.

Vidare nämner Mathilda och Anna värdet av att alla står för samma sak i det förebyggande arbetet med ungdomar och nämner vikten av att arbeta på gruppnivå utifrån och med den gemensamma värdegrunden för att uppnå goda resultat.

”Det skulle vara viktigt att nå ut mer till gruppnivå. Nu blir det mycket enskilda samtal för att eleverna har behov av det, men jag tror att man skulle behöva jobba ännu mera mot hela årskurser för att få ut det man jobbar med till fler elever. Man skulle kunna jobba jättemycket mer med förebyggande arbete, med värdegrundsarbete, vara ute i klasserna och jobba, ha mer temadagar. Så det finns jättemycket mer sånt man kan göra ” Mathilda, skolan.

” Alla som jobbar i skolan, vi måste prata värdegrund. Vad har vi för värdegrund på den här skolan? Vad står jag för? Varför är jag här? Och det är där vi måste lägga ner arbete, jag tänker att allting går neråt. Har vi det så kommer det smitta sig ner på eleverna.

Nu gör man tvärtom där några elever som kanske, har ju haft på högstadiet mycket rasism, då gör man punktinsatser, då är vi på de där insatserna igen, då är det punktinsatser på de här störiga eleverna som är i konflikt istället för att titta i sort på den här skolan måste stå för någonting och hur förmedlar alla på den här skolan det” Anna, Skolan.

Gemensamt för alla respondenter är att de anser det förebyggande arbetet som väldigt viktigt och betydelsefullt. De ser skolan som en stark skyddsfaktor och att det är viktigt för både individ och samhälle att resurser finns i det förebyggande arbetet för att stärka eleverna och öka närvaron i skolan.

” Det som är viktigt är att trycka på att det förebyggande arbetet är jätteviktigt. Det är det som gör att det blir en förändring och att det är nog det som också gör att vuxna orkar jobba med det också. Att det inte hela tiden handlar om akuta saker utan att man också ser någon gång att det här når till en effekt ” Mathilda, skolan.

6.2 Samverkan

I avsnittet som följer redovisas de resultat ur intervjuerna som rör samverkan. Till att börja med presenteras svar som beskriver hur samverkan i det sociala förebyggande arbetet bedrivs för att sedan presentera hur respondenterna uppfattar betydelsen av samverkan inom det förebyggande sociala arbetet med att öka ungdomars närvaro i skolan.

6.2.1 Hur samverkan bedrivs

Respondenterna berättade att de har både bestämda möten där samverkan sker och de har även spontana möten vid behov, med aktörer de träffar regelbundet men inte har inbokade möten med. Flera av respondenterna svarade att de möten de har inbokade med andra aktörer ofta sker en gång i månaden. Det framkommer också att det sker samverkan i form av informationsutbyte.

”Vi har en träff med fritidsgårdarna en gång i månaden, en träff med polisen en gång i månaden en träff med kuratorerna en gång i månaden, vi har en träff med IFO. Och sen har vi även en träff där skola och fritidsgårdar och fritidspedagoger i kapphallen är

aktiva och är med också, och fritidsgårdarna och så vi. Så vi har otroligt mycket arbete där runt omkring där vi kan bolla” Joakim, socialtjänsten.

”Samverkan sker i form av informationsutbyte med andra samhällsorgan” Sanna, socialtjänsten.

De samverkanspartners som Joakim nämner i citatet ovan var ofta förekommande i intervjuerna. Samverkan med fritidsgårdar, kuratorer, socialtjänst och fritidspedagog är centrala samverkanspartners för våra respondenter. Polisen är en aktör som nämns i några av intervjuerna där det framkommer att det finns, eller har funnits samverkan med polisen men att de inte längre har tid.

”Det är fältassistenter, kurator, och så är det ju andra fritidspedagoger, lärare och rektorer och sjuksyster och alla som är här. Polisen har vi tyvärr tappat för de har väl inte tid. Vi hade mer samarbete förut med polisen. Och sen som sagt försöker vi ju samarbeta med fritidsgårdarna och så. Och även andra skolor så att vi har koll på vilka ungdomar som hänger med varandra och försöka ha koll på dem helt enkelt” Andreas, skolan.

Respondenterna i studien ingår i den centrala barn- och elevhälsan i kommunen. I kommunen som studien genomfördes ingår kuratorer, fältassistenter, fritidspedagog, skolsköterska och SYV i den centrala barn- och elevhälsan. De olika skolorna har separat barn- och elevhälsa för den specifika skolan. Mathilda och Anna framhåller att elevhälsoträffar är en av de samverkansträffar de har, då de träffas en gång i månaden tillsammans med personal som ingår i den centrala barn- och elevhälsan på sin skola.

”Detta är ett forum att bland annat prata om frånvaro, behov av insatser och förebyggande arbete” Mathilda, skolan.

”Vi tar upp elever som har blivit anmälda dit [centrala barn- och elevhälsan]. För det är tanken att man ska tänka runt då man har både psykosociala delen, pedagogisk och en medicinsk” Anna, skolan.

Informationsutbyte utgör en del av samverkan. Genom samverkan kan de inblandade utbyta information med varandra om saker som är bra för de andra att veta. Fritidspedagogen Andreas beskriver att det kan vara att andra personer uppmärksammat en elev med hög frånvaro och kontaktar andra för att arbeta med eleven. Det är en del av samverkan att kunna lämna över uppdrag till en annan profession som kan arbeta med problemet och det är av vikt att det görs för att ungdomen i fråga ska få rätt stöd eller hjälp. Samverkan innefattar även att olika professioner kan få hjälp och stöd av andra som besitter kunskap och kompetens, för att kunna utföra ett bättre jobb.

”Samverkan bidrar med att ungdomen känner sig sedd. Möten där alla är samlade gör att ungdomen blir hörd och sedd av alla. Det blir mindre missförstånd och dubbelarbete samt svårare att lägga över ansvar på någon annan, vilket gynnar ungdomen” Sanna, socialtjänsten.

Anna berättar också att samverka innebär att hjälpas åt och arbeta med problem tillsammans, utifrån att samverkanspartners bidrar med olika kompetenser i samverkan.

”För mig är samverkan att när jag sitter med någonting och jag känner att det här blir svårt, då måste jag ha in mer folk, alltså jag måste ha in andra människor. Vi måste göra det tillsammans, ingen annan ska göra det utan vi gör det tillsammans. Så jag måste ha in någon annan kompetens eller någon annan klok människa på nått vis som kan hjälpa till i det här och det handlar om att hjälpa till och inte ta över” Anna, Skolan.

Tiden är en av de faktorer som påverkar genomförandet av samverkan, uppgav samtliga respondenter. Flera uppgav att de inte har den tid de behöver för att kunna utföra den samverkan som de skulle vilja. Eftersom att respondenterna ser vinster med att samverka vill

de ha tid att utföra en god och väl genomförd samverkan, genom att kunna träffas och diskutera igenom och komma fram till bra lösningar. Några uppgav även att de uppfattar samma problem hos andra aktörer, de ser en brist på tid för att kunna utföra en god samverkan. Det framkom som viktigt att ledningen och chefer gav tiden till samverkan för att det skulle bli ett verksamt arbete.

”Att man har tid att träffas, tid att diskutera grejer och kunna prata igenom saker för att hitta en hållbar lösning. Jag skulle säga att tiden är den största bidragande faktorn”
Mathilda, skolan.

”Det är lättare att fysiskt träffa varandra, det är viktigt. Vi har ju vissa möten när vi samlas. Man behöver få tid att träffas, vi som jobbar med de här ungdomarna i riskzonen som jag säger” *Andreas, skolan.*

Tiden kan istället gå åt till att släcka bränder i den betydelse att de arbetar med akuta händelser som redan skett istället för att arbeta förebyggande, som en del av respondenterna uppger, och att samverkan blir lidande av det. Mer personal kanske skulle kunna vara en lösning på tidsfrågan, framkommer i några av intervjuerna. Alla respondenter var överens om att samverkan är en nödvändig del i det förebyggande arbetet med att öka ungdomars närvaro i skolan.

”Genom samverkan möjliggör man mycket mer resurser om man hjälps åt, tillsammans är man ju starkare” *Sanna, socialtjänsten.*

Ytterligare en central aspekt som är avgörande för samverkan är engagemang hos de inblandade. En vilja att göra det bästa för ungdomarna och en strävan att göra det bättre var återkommande i alla intervjuer. Anna nämner att engagemang hos de inblandade utgör en stor kraft och att arbetet fungerar väl om det finns engagemang, vilja och personal som bryr sig.

*”Att man har ett hjärta för det man håller på med då blir det ett bra samarbete. Då blir det med per automatik att man söker dem här vägarna. Att man har engagemang”
Joakim, socialtjänst.*

6.2.2 Samverkans betydelse i det förebyggande arbetet

Samverkans inom det förebyggande sociala arbetet bidrar till en ökad förståelse kring ungdomarna och en större möjlighet att nå ungdomarna på olika arenor i samhället.

Tillsammans kan respondenter från skola och socialtjänst bidra med deras kunskaper för att stärka det förebyggande arbetet med att öka närvaron i skolan.

”Samverkan har jättestor betydelse. Desto fler personer som vet om en elev med dålig närvaro desto fler personer kan pusha eleven till att få bättre närvaro. Om vi samverka är det också lättare att fördela arbetsuppgifterna kring eleven, alla vet vad alla håller på med och man vet sin egen roll i arbetet. Om vi samverka kan vi också hitta elever med dålig närvaro tidigare och tidigare sätta in insatserna” Erik, socialtjänsten.

”Samverkan är en grundsten i det sociala arbetet och ett måste runt de här ungdomarna” Sanna, socialtjänsten.

Anna beskriver att genom att ta hjälp av andra professioner när en elev har hög frånvaro kan orsaker till frånvaro upptäckas och därefter kan man arbeta med den egentliga orsaken för att på så sätt minska frånvaron. Helhetssyn på ungdomarna är återkommande i frågan varför samverkan är nödvändig i det förebyggande arbetet med att öka ungdomars engagemang i skolan. Det nämns i intervjuerna att genom samverkan möts vuxna på olika plan och i olika situationer som alla har en påverkan på ungdomen, vilket gör att ungdomen kan mötas upp på olika plan. Samverkan hindrar att ungdomarna faller mellan stolarna och skapar ett större skyddsnät. Joakim säger att genom samverkan blir det fler ögon och öron på ungdomarna, vilket gagnar ungdomarna.

”Om vi alla sitter på våra egna öar då kommer det inte bli något bra. Vi har alla olika styrkor som människor och olika professioner så vi måste in och se helhetsbilden kring

de här eleverna och det gör vi bara genom samverkan. för sitter jag själv då kör jag väldigt lätt fast, att man fastnar i samma och kommer ingenstans. Så samverkan är A och O annars kommer vi ingenstans med de här ungdomarna.” Erik, socialtjänsten.

”Samverkan har stor betydelse för att kunna ha en samsyn och arbeta mot ett större antal elever och fördela resurserna. Som i många andra lägen blir tyvärr tiden en bristvara” Mathilda, skolan.

”Det är ju jätteviktigt att samspelet fungerar runt de här ungdomarna, annars tappar vi [ungdomarna]. Och ibland kanske det inte fungerar och då blir det ett problem. Ungdomarna kan hamna mellan stolarna. Då gör vi ju en miss någonstans.” Andreas, Skolan

Respondenter nämner betydelsen av samverkan i det förebyggande arbetet med att öka ungdomars närvaro i skolan och tillägger att det krävs mer omfattande samverkan för att nå effekter och överhuvudtaget kunna arbeta förebyggande. Ofta brister samverkan i det förebyggande arbetet på grund av tidsbrist.

”Det skulle behövas en mer omfattande samverkan med olika professioner för att kunna nå mer effekt och även kunna arbeta förebyggande” Mathilda, skolan.

”Man kanske inte har tid att ha samverkan kring alla ungdomar. Och man kanske inte har tid att ha de samverkansmöten som man egentligen skulle behöva för att vi släcker bränder. När vi väl har samverkansmöten så fungerar det jättebra. Sen ibland kan det vara lite långt om tid emellan. Så kanske just det här långsiktiga arbetet blir ju lite lidande eftersom alla inte har tiden och det händer saker hela tiden.” Erik, Socialtjänst.

”En människa är inte delad i olika delar därför måste man arbeta tillsammans runt samma del. För helheten och ungdomen är det otroligt betydelsefullt att samverka i det

förebyggande arbetet. Det är a och o för förståelsen kring ungdomen. Förstår vi vuxna inte varför ungdomen skolkar, kan vi inte hjälpa ungdomen” Sanna, socialtjänsten.

6.3 Analys

Här under följer en analys av resultatet från datamaterialet utifrån de olika nivåerna av förebyggande socialt arbete, samhälls-, grupp- och individnivå samt de olika nivåerna av samverkan, informationsutbyte, koordination, gemensamt arbete och integration. Avslutningsvis förs en diskussion med kopplingar från tidigare forskning.

6.3.1 Hur det förebyggande arbetet bedrivs.

Det förebyggande arbetet beskrivs i forskning och rapporter ofta som något positivt och som bidrar till resultat i arbetet med att öka ungdomars närvaro i skolan. I skolan är lärare och elevhälsan viktiga för att elever ska vilja närvara i skolan och de arbetar tillsammans med dessa frågor. En god social miljö på skolan, att alla elever blir sedda och bra bemötande av skolpersonal är betydelsefullt i arbetet med att öka skolnärvaron (Ekstrand, 2015). Det framkommer i analysen av intervjumaterialet att respondenterna för skolan och socialtjänsten ser brister i förutsättningarna för att utöva ett gott förebyggande socialt arbete för att öka närvaron i skolan. Respondenterna nämner alla tid som den allra viktigaste komponenten för att kunna utföra ett förebyggande arbete och att den tiden saknas i deras arbete för tillfället.

6.3.2 Samhällsnivå

Utifrån resultatet kan man urskilja att respondenterna söker mer insatser på samhällsnivå. Ander (2005) beskriver att det förebyggande arbetet på samhällsnivå riktas till stora delar av befolkningen för att undvika att oönskade problem uppstår. Arbetet kan innefatta att ge ungdomarna förutsättningar för en god skolmiljö. Respondenterna nämner att de önskar mer tid samt resurser för att få möjlighet att arbeta förebyggande. Forskning visar att det är av betydelse att ungdomar har närvaro i skolan och att det är en stor skyddsfaktor för att undvika ohälsa och sociala problem längre fram i livet (Karlberg & Sundell, 2004; Hunt & Hopko 2009). Det är därför av betydelse att ge personal inom skola och socialtjänst möjlighet till att arbeta förebyggande för att öka närvaron i skolorna samt på samhällsnivå ta fram strategier som utvecklar det förebyggande sociala arbetet och motverkar frånvaro i skolan på

samhällsnivå, där arbetet riktar sig mot hela skolor och inte enbart till enskilda individer, där respondenterna nu arbetar med att släcka bränder.

6.3.3 Gruppnivå

Ur resultatet kan man urskilja att det finns ett visst förebyggande arbete när det gäller utsatta grupper i kommunen, i detta fall gruppen skolkande ungdomar där respondenterna möter ungdomarna på deras arenor. Ander (2005) beskriver att det förebyggande arbetet ska verka för att olika grupper som tenderar att komma utanför samhället får den hjälp de är i behov av. En riskgrupp kan vara ungdomar som skolkar och därmed riskerar att hamna utanför systemet. Det är inom denna nivå mycket av det förebyggande arbetet med elever som skolkar ska utföras, det är här fältfritidsassistenter, kuratorer och andra människobehandlande organisationer bör ha insatser.

Erik och Joakim arbetar som fältfritidsassistenter och deras arbete sker mycket mot riskgrupper som bildats utifrån att ungdomar skolkar. De arbetar med gruppen och söker kontakt med dem. Mathilda arbetar också med ungdomar som skolkar i gruppform men om intet väldigt lite och har en önskan att kunna utveckla det till ett större arbete. Forskning visar att man genom att finnas ute på flera av ungdomarnas arenor har man möjlighet att möta dem och fånga upp dem på flera områden, det krävs dock en god samverkan för att det ska fungera (Ander, 2005).

Sanna nämner vikten av att arbeta förebyggande på gruppnivå för att det är effektivt och spar tid, vilket är en viktig faktor då alla respondenter uppger tid som den största orsak till att de inte kan utföra det förebyggande arbete som de önskar.

6.3.4 Individnivå

Det mest centrala i företrädarnas arbete med att öka närvaron i skolan kan kopplas till individnivå, där de flesta insatser sker. Arbetet riktas till ungdomar som påträffas i det uppsökande arbetet och där insatserna riktas direkt till den enskilda individen (Ander, 2005). Det förebyggande sociala arbetet som sker i skola och socialtjänst för att öka närvaron i skolan sker ofta genom individuella samtalskontakter med eleverna. Företrädarna har alla enskilda samtal och direkt kontakt med individen. Insatser som är riktade till enskilda individer är överrepresenterade utifrån resurs- och tidsbrist. Flertalet av respondenterna framför att de önskar mer tid för att nå ut till större grupper eller skolan i stort. Det är lätt att

många ungdomar hamnar mellan stolarna om det förebyggande sociala arbetet på individnivå är överrepresenterat.

6.4 Hur bedrivs samverkan

Samverkan sker på olika sätt, nivåer samt med olika samverkanspartners inom det förebyggande sociala arbetet utifrån respondenternas upplevelser. Danermarks (2005) fyra nivåer beskriver hur samverkan kan ske på olika sätt och bidra med olika kunskaper beroende på vilken nivå som företrädarna samverkar på. Vi använder informationsutbyte, koordination, gemensamt arbete samt integration, för att benämna Danermarks nivåer. Ur det vi fått fram i våra intervjuer kan vi urskilja samverkan på de olika nivåerna och kommer presentera analysen utifrån nivåerna var för sig.

6.4.1 Informationsutbyte

Nivån informationsutbyte av samverkan kan urskiljas i de fall där en yrkesgrupp endast får eller ger information till en annan (Danermark, 2005; Horwart & Morrison 2007). Vi kan se detta i resultatet där det framkommer att flera intervjupersoner utför informationsutbyte med andra professioner. Främst Joakim, Erik, Sanna och Andreas beskriver hur de får och ger information till andra om till exempel saker som hänt eller ska hända på helgen för att kunna möta upp ungdomar. Andreas beskriver vikten av samverkan kring ungdomar med hög skolfrånvaro. Detta för att fler blir medvetna om elevens frånvaro och kan pusha eleven tillbaka till skolan, som Andreas beskriver. I båda exemplen sker endast informationsutbyte mellan personerna och de olika parterna utför arbetet på egen hand.

Våra intervjupersoner uppger, och så menar även forskningen, att samverkan gör att olika kunskaper från olika verksamheter kombineras och kommer göra ett bättre förebyggande arbete mer effektivt. Det ger ökade kunskaper och kompetenser vilket bidrar till att ungdomarna kan mötas upp på olika plan och hållbara insatser kan mobiliseras (Teasley, 2004).

Utifrån forskningen framhålls vikten av tillräckliga resurser för att samverkan ska verka effektivt (Horwarth & Morrison, 2007; Josefsson, 2007; Jordevik & Hellgren, 2005). Resurser i form av tid och även personal framkommer i intervjuerna som viktigt för en fungerande samverkan. Intervjupersonerna påpekar vikten av engagemang hos de inblandade, hur engagemanget och viljan hos de inblandade är väsentlig för om samverkan blir framgångsrik.

Engagemanget är en faktor som även visat sig i forskningen vara väsentlig för en lyckosam samverkan (Josefsson 2007).

6.4.2 Koordination

I samverkan på nivån koordination, koordineras vissa verksamheter eller frågor. Arbetet utförs var för sig av de inblandade, de arbetar inte tillsammans med de frågor eller verksamheter som koordineras (Danermark, 2005). Utifrån vad som framkommer i intervjuerna sker en viss samverkan på denna nivå. Många respondenter beskriver att de kan rådfråga andra personer om råd för hur man ska komma vidare i ett arbete. Då sker endast samverkan genom att få hjälp i arbetet men som respondenten sedan utför enskilt. En del av respondenterna beskriver hur de kan "samverka vidare" en fråga till en annan person i en annan verksamhet som har mer kunskap och kompetens att arbeta med den frågan. Även denna typ av samverkan innefattas koordination. En profession vet hur den går tillväga och kan föra frågan vidare till den person som bättre kan arbeta med frågan.

6.4.3 Gemensamt arbete

Samverkan med de inblandade kring specifika frågor där samverkansaktörerna skapar nya sätt att arbeta, innefattas i samverkan på nivån gemensamt arbete (Danermark 2005). Att personer deltar i ett möte med andra samverkanspartners eller träffas för att arbeta tillsammans med att finna lösningar i en fråga hör till denna nivå. Utifrån det som framkommer av respondenterna sker en stor del av samverkan på nivån gemensamt arbete. Samtliga respondenter berättar att de har regelbundna samverkansmöten med olika aktörer. Samverkan sker gemensamt med de inblandade där de arbetar och diskuterar frågor som rör ungdomar och som de alla kan vara med och bidra med kunskaper. Frågor som rör ungdomar med hög skolfrånvaro tas upp och diskuteras på samverkansmöten och de hjälps åt att finna lösningar. Samverkansmöten kan beröra skilda saker med skilda syften och de kan vara upplagda på olika sätt. Det som framkommit och bestämts på mötena kan de olika aktörerna sedan arbeta med utefter sin roll och profession. Samverkan som respondenterna beskriver förefaller mestadels bedrivas inom denna nivå.

6.4.4 Integration

I samverkan på nivån integration har fler verksamheter gått samman till en verksamhet (Danermark, 2005; Horwarth & Morrison 2007). Vi kan urskilja av det respondenterna berättat att den centrala barn- och elevhälsan som den är organiserad i den studerade kommunen skulle kunna ses som samverkan i nivån integration, där flera verksamheter gått samman till en. Både fältfritidsassistent och skolkurator uppger att dessa träffar fungerar bra och att det är uppskattat. Som forskningen (Horwarth & Morrison, 2007) också framhåller finns en strävan efter att uppnå integration för att det skulle ge mer effektiva och bättre sociala barnomsorgstjänster. En interagerad verksamhet där två eller flera centrala samverkanspartners ingår, kan vi se skulle förenkla samverkan. Dock behöver den formen av samverkan vara genomtyrad och förankrad i båda verksamheterna när de slås samman för att det ska ge resultat. I kommunen som respondenterna arbetar i har verksamheterna slagits samman till en verksamhet som både fältfritidsassistenterna, skolkuratorerna och fritidspedagogerna tillhör. De bör därför befinna sig på nivån av integration men i deras svar urskiljer vi att de mer befinner sig på koordination eller gemensamt arbete i deras sätt att samverka. Det är att samverkanspartners har samma mål och vet vad de samverkar för.

6.5 Samverkans betydelse i det förebyggande arbetet

Samverkan bidrar med en bredd och större kompetens i det förebyggande arbetet. Genom samverkan når samhällsorganisationerna ut till ungdomarna på alla deras arenor och kan möta dem där de befinner sig. Det framgår i forskning att man har som mål att bedriva samverkan på nivån integration, där olika verksamheter har slagits samman till en enda verksamhet (Danermark, 2005; Horwarth & Morrison, 2007). Respondenterna uppger att samverkan är av stor betydelse i det förebyggande arbetet och att det krävs en mer omfattande samverkan för att nå mer effekt i det förebyggande arbetet med att öka närvaron i skolan. Dock kan den effekten komma redan på nivå av koordination eller gemensamt arbete av samverkan, där de tar kunskap av varandras erfarenheter och arbetsområden för att tillsammans arbeta mot samma mål, i detta fall ungdomarna.

6.6 Sammanfattning

Personerna vi intervjuade var väldigt enade i sina svar och mycket av det de berättade framkom även i litteraturen och forskningen.

Förebyggande arbete med att öka närvaron i skolan är beroende av att det finns resurser och personal med engagemang för ungdomarna. Det är viktigt att skola och socialtjänst får möjligheten till att bedriva det förebyggande sociala arbetet med ungdomar och att de får redskap för att lyckas. Utifrån de olika samhällsnivåerna kan man se betydelsen av att arbeta på alla nivåer, för att nå resultat. Det räcker inte med att enbart arbeta med individuella insatser samtidigt som det inte är möjligt att utföra ett bra förebyggande socialt arbete med ungdomar enbart på samhällsnivå. Det är av betydelse att gruppnivån finns centralt i det förebyggande arbetet med ungdomar, vilket även Ander (2005) uppger som en betydande nivå i arbetet med ungdomar, för att där kunna nå ut till fler individer och tillsammans arbeta mot en förändring och påbörja en grupprocess. Ekstrand (2015) visar på ett behov att flytta fokus från den enskilde individens egenskaper till de omgivande faktorerna för att öka elevers närvaro i skolan. Det är därför av vikt att det förebyggande arbetet finns på samhällsnivå där det kan förändra förutsättningarna för ungdomarna.

Av resultatet och tidigare forskning framgår att det är betydelsefullt att ungdomarna känner sig sedda av vuxna och att de finns vuxna som bryr sig om dem. En av de återkommande faktorerna som uppvisat påverkan är miljön och klimatet på skolan. Arbeta på gruppnivå kan antas leda till bättre miljö och klimat i skolan än vad individuellt inriktade arbetet gör utifrån att det sker ett arbete som rör fler ungdomar och som kan underlätta miljön på skolan. Sammantaget urskiljer vi att respondenterna har en bild av hur det förebyggande sociala arbetet ska bedrivas och vilka resultat det för med sig. Det framkommer att respondenterna inte har möjlighet att utföra förebyggande socialt arbete i den utsträckning de önskar på grund av att akuta händelser går före.

Samverkan ses som en viktig aspekt i det förebyggande arbetet med att öka närvaron i skolan, där samverkan är en stor betydelse för att fånga upp ungdomar och möta dem på olika arenor i samhället. För bra fungerande förebyggande arbete krävs det att olika samhällsorgan samverkar. Dock krävs det att företrädarna får tid och resurser för det. Det framgår att socialtjänsten och skolan samverkar i nivåerna koordination och gemensamt arbete, där de delar information med varandra och arbetar gemensamt med vissa frågor. Samtidigt befinner de sig i nivå integration rent praktiskt, där respondenterna från socialtjänsten och skolan

slagits samman till en verksamhet men de arbetar fortfarande utifrån att de är två olika samhällsorgan som delar betydelsefull information med varandra. Sammantaget kan vi se att samverkan har stor betydelse för det förebyggande sociala arbetet för att det ska ge resultat i att öka närvaron i skolan.

7. Diskussion och slutsatser

Syftet med examensarbetet är att öka kunskapen om det förebyggande sociala arbetet med ungdomar i en mellanstor kommun i Dalarna samt se om samverkan i det förebyggande arbetet har betydelse för ungdomars närvaro i skolan.

Resultatet i studien visar att det förebyggande sociala arbetet inom socialtjänsten och skolan för att öka närvaron i skolan bedrivs mestadels på individnivå, där företrädarna möter individerna enskilt och för en dialog. Det framgår i den teoretiska tolkningsramen att det förebyggande arbetet främst bör bedrivas på gruppnivå och kompletteras med samhälls- och individnivå. Fältfritidsassistenterna arbetar mot riskgrupper och möter ungdomarna på deras arenor, men trots det blir det ofta på individnivå som arbetet sker, där de motiverar enskilda individer att gå på lektioner. Kuratorerna önskar att arbeta både på grupp- och samhällsnivå, men de uppger att på grund av tidsbrist sker deras arbete mestadels på individnivå och inte i ett förebyggande syfte utan mer i ett syfte att släcka bränder. Vidare framkommer i resultatet att en del respondenter känner en avsaknad av förebyggande arbete. Det står skrivet både i skollagen och socialtjänstlagen att det finns en skyldighet att arbeta förebyggande för att motverka att ungdomar utvecklar sociala problem. Vidare framgår det i Social rapport (2010) vikten av att ungdomar klarar skolan och går ut årskurs 9 med godkända betyg, för att minska risken för att utveckla sociala problem senare i livet. Resultatet i studien visar att alla respondenter känner att det är brist på både tid och resurser för att kunna utföra ett bra förebyggande socialt arbete. Det kan enligt oss anses problematiskt att respondenterna har upplevelsen av att de inte arbetar förebyggande i den utsträckning det skulle vilja, då det finns forskning som visar vilken viktig betydelse som skolan har för ungdomar och att det även framgår i lagtext att socialtjänst och skola ska arbeta förebyggande.

Vidare visar resultatet att samverkan mellan parterna sker mestadels på nivåerna koordination och gemensamt arbete i samverkan, där de utbyter information med varandra och arbetar tillsammans genom att träffas på samverkansmöten. Det har dock skett en förändring i organisationerna och numera tillhör fältfritidsassistenter och kuratorer samma verksamhet i kommunen, vilket är en början på att uppnå integration. Intressant är att de rent organisatoriskt befinner sig på nivån integration, där det enligt forskning anses ge bäst resultat inom samverkan. Men de är i praktiken kvar på nivåerna koordination och gemensamt arbete där de utbyter information med varandra och arbetar gemensamt kring vissa frågor. De bör teoretiskt sett befinna sig på nivån integration och arbeta utifrån samma mål och ambitioner.

Den teoretiska utgångspunkten för studien visar på hur samverkan sker inom olika nivåer och konkretiserar samverkan på ett sätt som företrädarna själva troligtvis inte innan studien reflekterat över. Tolkningsramen bidrar till att se hur samverkan sker och om samverkan bidrar med någonting i arbetet med att förebygga skolkr.

Respondenterna anser att samverkan inom det förebyggande arbetet är av stor betydelse för att öka närvaron i skolan. Genom samverkan blir det ett fungerande förebyggande arbete där de når ungdomarna på fler arenor och tillsammans kan arbeta med att öka närvaron. Inom forskning tyder det på att samverkan är en viktig komponent i det förebyggande sociala arbetet. Josefsson (2007) skriver att det är visat att samverkan ger de inblandade mer kunskap om den målgrupp de arbetar med och kan på så sätt leda till att behov lättare upptäcks och insatser kan sättas in. I detta är även engagemang en bidragande faktor av stor vikt.

Socialstyrelsen poängterar också vikten av att samverka med andra samhällsorgan för att undvika att ungdomar utvecklar ogynnsamma förhållanden. Det framgår i lagtext att socialtjänsten ska samverka med andra samhällsorgan där skolan är en viktig del i arbetet med att förebygga sociala problem hos ungdomar.

Genom att frågeställningarna besvaras i resultatet, framgår det hur det förebyggande arbetet bedrivs och att det finns mycket kvar att utveckla. Företrädarna har en bild av vad deras arbetsuppgift är och hur det förebyggande arbetet ska bedrivas, men flertalet gånger påpekas att det krävs mer tid och resurser för att skola och socialtjänst ska kunna utföra sitt förebyggande arbete på ett adekvat sätt. Syftet besvaras i resultatet där det redogörs för hur det förebyggande arbetet ser ut gällande ungdomar och det framgår att samverkan har stor betydelse i det förebyggande sociala arbetet med att öka närvaron i skolan. Det krävs att olika samhällsorgan samverkar kring ungdomarna i det förebyggande arbetet för att det ska ge resultat i närvarostatistiken.

Vi ser behov av ytterligare forskning kring ämnet då vi anser det relevant i socialt arbete. Att arbeta förebyggande är av betydelse både för den enskilda individen och samhället i stort. Det krävs resurser och tid för att genomföra ett gott förebyggande arbete som genomsyras av engagemang och gemensamma ambitioner. Det är här vi anser att samverkan är av betydelse för att på alla områden kunna arbeta förebyggande för att motverka frånvaro i skolan. Det är av vikt för samhället att ungdomar har närvaro i skolan då tidigare forskning visar på problem både för individen och samhället när en ungdom hamnar utanför systemet, vilket händer när ungdomarna går ut grundskolan utan fullständiga betyg. Ur ett brett perspektiv ser vi det fördelaktigt att arbeta förebyggande inom det sociala arbetet och att det

krävs mer resurser inom det området för att det ska bidra med en förändring. Ges det möjligheter till att arbeta förbyggande och att samverkan fungerar i arbetet med ungdomarna ser vi stora möjligheter att det bidrar till minskade problem även inom andra sociala områden i samhället.

Referenser

Ander, B. (2005). Att komma för tidigt – förebyggande ungdomsarbete. I B. Ehlin (Red.), *Möten i mellanrummet: Socialt förebyggande arbete med ungdomar* (s. 13-23). Stockholm: Gothia.

Andrén, B., Engström, S., Frisell Ellburg, A., Hammarberg, L., Johansson, A., Najem, G. & Terdén, A. (2008). *Rätten till utbildning: Om elever som inte går i skolan* (Rapport 309:2008). Stockholm: Skolverket. Hämtad den 23 november 2017 från https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf1771.pdf%3Fk%3D1771

Backlund, Å. (2007). *Elevvård i grundskolan: Resurser, organisering och praktik* (Doktorsavhandling, Stockholms universitet, Institutionen för socialt arbete). Hämtad den 27 december 2017 från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:196991/FULLTEXT01.pdf>

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2 uppl.). Stockholm: Liber

Danermark, B. (2005). *Samverkan - Himmel eller helvete? En bok om den svåra konsten att samverka*. Malmö: Gleerups.

Danermark, B., Germundsson, P. & Englund, U. (2012). *Samverkan för barns psykiska hälsa: Modellområden – psykisk hälsa, barn och unga*. Örebro universitet: Hälsoakademin. Hämtad den 27 december 2017 från <https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/wp-content/uploads/2015/03/Samverkan-för-barns-psykiska-halsa.pdf>

Ekstrand, B. (2015). What it takes to keep children in school: a research review. *Educational Review* 67(4), s. 459-482. Hämtad den 6 december 2017 från <http://www-tandfonline-com.www.bibproxy.du.se/doi/full/10.1080/00131911.2015.1008406?scroll=top&needAccess=true>

Gustafsson, E. (2016). *Ungdomar och skolfrånvaro i högstadiet- ett systemteoretiskt perspektiv*. (Pro gradu uppsats, Helsingfors universitet, Statsvetenskaplig fakultet.)

Henry, K. L. & Huizinga, D. H. (2007). School-related risk and protective factors associated with truancy among urban youth placed at risk. *The Journal of Primary Prevention* 28 (6), s. 505–519. Hämtad den 27 december 2017 från <https://search-proquest-com.www.bibproxy.du.se/docview/219955163?pq-origsite=summon>

Horwath, J. & Morrison, T. (2007). Collaboration, integration and change in children's services: Critical issues and key ingredients. *Child abuse & neglect*, 31(1), s. 55-69. Hämtad den 28 oktober 2017 från <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213406003310>

Hunt, M.K. & Hopko, D.R. (2009). Predicting high school truancy among students in the Appalachian south. *The Journal of Primary Prevention* 30(5), s. 549-567. Hämtad den 27 december 2017 från <https://search-proquest-com.www.bibproxy.du.se/docview/219934780?pq-origsite=summon>

Jordevik, K. & Hällgren, C. (2005). Samverkan för ungdomars skull – bra, men inte helt enkelt! I B. Ehlin (Red.), *Möten i mellanrummet: Socialt förebyggande arbete med ungdomar* (s. 165-181). Stockholm: Gothia.

Josefsson, B. (2007). *Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Hämtad den 8 deceber 2017 från <http://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/340/42.pdf>

Karlberg, M. & Sundell, K. (2004). *Skolk: Sund protest eller riskbeteende?* (FOU-rapport 2004:1). Stockholm: Socialtjänstförvaltningen.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (2. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Larsson, M. (2012). *Stärkt stöd och skydd för barn och unga*. Stockholm: Regeringens proposition, Prop. 2012/13:10. Hämtad den 27 december 2017 från <http://www.regeringen.se/contentassets/4da6e6149ce54084886c58edb36d4fde/starkt-stod-och-skydd-for-barn-och-unga>

Samverkan. I *Svenska akademiens ordlista*. Hämtad den 15 december 2017 från <https://svenska.se/so/?sok=samverkan&pz=4>

Skollag (2010:800). Hämtad den 23 november 2017 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolverket. (2009). *Kraften av samverkan: Om samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Stockholm: Skolverket. Hämtad den 23 november 2017 från https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_url_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf2242.pdf%3Fk%3D2242

Socialstyrelsen. (2010). *Social rapport 2010*. Hämtad den 8 december 2017 från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/17957/2010-3-11.pdf>

Socialtjänstlag (2001:453). Hämtad den 23 november 2017 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Strand, A-S. M. (2014). 'School – no thanks – it ain't my thing': accounts for truancy. Students' perspectives on their truancy and school lives. *International Journal of Adolescence and Youth* 19(2), s. 262-277. Hämtad den 27 december från <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02673843.2012.743920?scroll=top&needAccess=true>

Teasley, M. (2004). Absenteeism and Truancy: Risk, Protection, and Best Practice Implications for School Social Workers. *Children & Schools* 26(2), s. 117-128. Hämtad den 27 december 2017 från <https://search-proquest-com.www.bibproxy.du.se/docview/210945705?pq-origsite=summon>

Zetterquist, S. & Jonsson, S. (2014). *Vägledning för elevhälsan*. Stockholm: Socialstyrelsen. Hämtad den 23 november 2017 från <http://epi.vgregion.se/upload/Vastus/Dok/Vagledning%20for%20elevhalsan.pdf>

Zhang, Y., & Wildemuth, B M. (2014). Qualitative content analysis. I R M. Grinell, Jr & Y A, Unrau (Red.), *Social work research and evaluation: Foundations of evidence-based practice* (s. 481-490). New York: Oxford university press.

Bilaga 1 – Informationsbrev

Information om deltagande i vår undersökning gällande uppfattningar om det förebyggande arbetet och samverkan mellan olika aktörer i frågan om att öka ungdomars engagemang i skolan

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Syftet med vår undersökning är att undersöka hur personal inom olika instanser i [...] uppfattar det förebyggande arbetet och samverkan mellan olika aktörer, i frågan om att öka ungdomars engagemang i skolan. För att besvara vårt syfte ska vi göra intervjuer med personal inom olika instanser i [...]. Det är känt att en fungerande skolgång är en skyddsfaktor för unga och vi har valt att utgå från den skyddsfaktorn för att undersöka om det görs förebyggande arbete i form av att öka ungdomars engagemang i skolan. Även samverkan har fördelar i det sociala arbetet. Vi vill därför undersöka dessa faktorer då vi ser de som viktiga i arbetet med att minska utanförskap i samhället bland ungdomar.

Vi planerar att genomföra 6 stycken intervjuer med personal inom olika instanser i [...]. De olika instanserna är valda utifrån vilka som förväntas samverka med varandra i arbetet med att öka ungdomars engagemang i skolan. Du är tillfrågad om deltagande i denna undersökning eftersom att du arbetar i en av de instanserna som vi är intresserade av att undersöka.

Om du vill delta i vår undersökning kommer vi att genomföra en intervju med dig som planeras pågå ca 30-45 minuter. Deltagandet i vår undersökning kommer inte kräva mer tid av dig än vid intervjutillfället. Du kommer ha möjlighet att ta del av den färdiga uppsatsen om så önskas. Vi bedömer att intervjun inte kommer att skapa obehag för dig eftersom att frågorna rör din yrkesprofessionella roll och inte dig personligen.

Informationen du lämnar kommer att behandlas konfidentiellt. Ditt deltagande i studien är anonymt och informationen kommer inte kunna kopplas till dig. Vi kommer spela in intervjun för att sedan transkribera den och avidentifiera materialet. När intervjun är transkriberad kommer inspelningen att raderas. Analysen kommer att göras på en övergripande nivå, vilken person som sagt vad är inte relevant. Det som är av intresse är hur de olika personerna arbetar och hur de ser på samverkan. Därav kan en del citat vara av betydelse i analysen, tillsammans med inom vilken verksamhet personen arbetar. Endast vi som uppsatsskrivare kommer ha tillgång till det fullständiga

intervjumaterialet. I uppsatsen kommer delar av intervjun att skrivas ut men det kommer att vara avidentifierat. Ditt namn kommer inte finnas med i den slutgiltiga uppsatsen.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna. Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.

Ludvika 2017-11-01

Malin Eriksson
h14emali@du.se

Jonna Lundell
h14jolun@du.se

Bilaga 2 – Intervjuguide

Inledning

- Studiens syfte.
- Upplägget med intervjun.
- Definition av begreppen förebyggande arbete och samverkan.
- Forskningsetiska principer.

Bakgrundsfrågor

- Vilken utbildning har du?
- Vilken är din yrkestitel?
- Hur länge har du arbetat med ungdomar?

Förebyggande arbete

- Det är känt att skolan är en skyddsfaktor. Hur mycket skulle du säga att skolan påverkar ungdomar?
- Vilka orsaker ser du påverkar att ungdomar inte går till skolan?
  - Hur arbetar du förebyggande för att minska dessa?
  - Vart samlas ungdomar som inte är i skolan?
- Ser du några specifika skyddsfaktorer som bidrar till ökat engagemang i skolan?
- Vad gör du i det förebyggande arbetet för att öka ungdomars engagemang i skolan?
- Hur arbetar ni inom verksamheten med det förebyggande arbetet för att öka ungdomars engagemang i skolan?
- Är det något du saknar i det förebyggande arbetet för att öka ungdomars engagemang i skolan?
  - Om ja, vad?

Samverkan

- Varför behövs samverkan?
- Vad behövs för en fungerande samverkan?
- Vilka andra professionella samverkar du med i det förebyggande arbetet?
  - Vad kan samverkan mellan era yrkesroller bidra med?
- Vad kan din yrkesroll bidra med i samverkan?
- Hur fungerar samverkan mellan de professionella för att öka ungdomars engagemang i skolan?
- Hur tycker du samspelet fungerar med de andra yrkesrollerna?
- Vilka faktorer upplever du främjar samverkan?
- Vilka faktorer upplever du försvårar samverkan?
- Skulle du vilja att samverkan går till på ett annat sätt?
  - Om ja, hur?

Kompletterande frågor

Samverkan

- Hur bedrivs samverkan i det förebyggande arbetet med att öka närvaron i skolan?
  - Hur organiserad är den samverkan?
- Hur skulle du säga att arbetet i samband med samverkan genomförs? Utförs ett gemensamt arbete mellan er samverkanspartners eller ser du att samverkan istället mer bidrar med hjälp i ditt enskilda arbete?
- Vilken typ av kontakt med andra samverkanspartners har störst betydelse för samverkan i det förebyggande arbetet?
- Skulle samverkan ge mer effekt i det förebyggande arbetet med att öka närvaron, om den var annorlunda organiserad?

Effekt av samverkan

- Vilken betydelse har samverkan i det förebyggande arbetet när det gäller att öka närvaron i skolan?
- Vad är det rent konkret i samverkan som i så fall bidrar till ökad närvaro i skolan?

Bilaga 3. Blankett för etisk egengranskning

Projekttitel: Är samverkan A och o?

Student/studenter: Jonna Lundell och Malin Eriksson

Handledare: Eva Hämberg

		Ja	Tveksamt	Nej
1	Kan frivilligheten att delta i studien ifrågasättas, d.v.s. innehåller studien t.ex. barn, personer med nedsatt kognitiv förmåga, personer med psykiska funktionshinder samt personer i beroendeställning i förhållande till den som utför studien (ex. på personer i beroendeställning är patienter och elever)?			X
2	Innebär undersökningen att informerat samtycke inte kommer att inhämtas (d.v.s. forskningspersonerna kommer inte att få full information om undersökningen och/eller möjlighet att avsäga sig ett deltagande)?			X
3	Innebär undersökningen någon form av fysiskt ingrepp på forskningspersonerna?			X
4	Kan undersökningen påverka forskningspersonerna fysiskt eller psykiskt (t.ex. väcka traumatiska minnen till liv)?			X
5				X

	Används biologiskt material som kan härledas till en levande eller avliden människa (t.ex. blodprov)?			
6	<p>Avser du att behandla känsliga personuppgifter som ingår i eller är avsedda att ingå i en struktur (till exempel ett register)?</p> <p>Med känsliga personuppgifter avses, enligt Personuppgiftslagen (PuL), uppgifter som berör hälsa eller sexualliv, etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse samt medlemskap i fackförening</p>			X
7	<p>Avser du att behandla personuppgifter som avser lagöverträdelse som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden, och som ingår i eller är avsedda att ingå i en struktur (till exempel ett register)?</p>			X

Fastställt av Forskningsetiska nämnden 2008-10-23